

Kotirinteen kuntoutus- ja arviointiyksikön per- hetyön opas vanhemmille

Marjut Virtanen

2024 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Kotirinteen kuntoutus- ja arviointiyksikön perhetyön opas vanhemmille

Marjut Virtanen
Sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö 2024

Marjut Virtanen

Kotirinteen kuntoutus- ja arviointiyksikön perhetyön opas vanhemmille

Vuosi

2024

Sivumäärä

51

Tämä opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena kehittämistyönä. Opinnäytetyön tarkoituksena oli luoda Kotirinteen asiakasperheille perhetyön opas, jota voidaan konkreettisesti hyödyntää perhetyössä. Oppaan tavoitteena on avata perhetyön sisältöä ja mahdollisuuksia vanhemmille. Opas toteutettiin yhteistyössä Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen lastensuojelun, Kotirinteen kuntoutus- ja arviointiyksikön kanssa.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys on rakennettu lastensuojelun sekä perhetyön eri muotojen ympärille. Keskeisiä asioita ovat lastensuojelu, perhetyö ja systeeminen työote perheiden kanssa työskentelyssä. Perhetyön osuus ja merkitys, lapsen kuntoutumisen sekä prosessin kannalta lastensuojelussa, on olennainen. Systeemistä työtettä juurrutetaan suomalaiseen lastensuojeluun, jonka myötä perhe nähdään kokonaisuutena, jonka kaikki jäsenet vaikuttavat toisiinsa. Tästä syystä on tärkeää saada perheille tietoa perhetyöstä sekä sen tarjoamista mahdollisuuksista, joihin perheillä on oikeus.

Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat perustuivat siihen, että tarvittiin tietoa yksikön perhetyöstä oppaan rakentamiseksi. Opinnäytetyössä käytettiin hyödyksi konstruktivistista lähestymistapaa, jossa käytettäväksi tiedonkeruun menetelmäksi valikoitui ryhmähaastattelu. Ryhmähaastattelun avulla saatiin tietoa yksikön perhetyöstä, sen sisällöistä ja menetelmistä, jota hyödyntämällä rakentui opas. Ryhmähaastattelussa saatiin tietoa perhetyöstä käytännössä, haasteista ja toiveista jatkoa ajatellen. Nämä huomioitiin oppaan rakentamisessa.

Opinnäytetyön lopputuotos eli opas rakentui yhteistyössä toimeksiantajan kanssa. Opas on hyödynnettävissä yksikössä jatkossa sähköisessä muodossa. Opasta voi tarpeen mukaan päivittää, muokata tai jatkokehittää yksikön toiminnan tai perhetyön kehittyessä tulevaisuudessa.

Marjut Virtanen

Kotirinne kuntoutus- ja arviointiyksikkö family work guide for parents

Year	2024	Pages	51
------	------	-------	----

This thesis was conducted as a practical development project. The purpose of the thesis was to create a family work guide for Kotirinne's client families, which can be tangibly utilized in family work. The goal of the guide is to elucidate the content and possibilities of family work for parents. The guide was developed in collaboration with the child welfare services of the Keski-Uusimaa welfare area, and the Kotirinne kuntoutus- ja arviointiyksikkö.

The theoretical framework of the thesis is built around various forms of child welfare and family work. Key elements include child welfare, family work, and a systemic approach to working with families. The role and significance of family work in the context of child welfare, in terms of a child's recovery and the overall process, are crucial. The systemic approach is being integrated into Finnish child welfare, whereby the family is seen as a whole, with all its members influencing one another. Therefore, it is essential to provide families with information about family work and the opportunities it offers, which families are entitled to.

The methodological choices in the thesis were based on the need for information about the unit's family work to construct the guide. A constructive approach was employed, with group interviews selected as the data collection method. The group interviews provided insights into the unit's family work, its content, and methods, which formed the basis of the guide. Practical information about family work, challenges, and aspirations for the future was gathered during the group interviews. These were considered in the construction of the guide.

The final output of the thesis, namely the guide, was developed in collaboration with the commissioner. The guide is usable within the unit in the future in an electronic format. It can be updated, modified, or further developed as needed, in line with the unit's operations or the evolution of family work in the future.

Keywords: Child welfare, family work, systemic approach

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Kotirinteen kuntoutus- ja arviointiyksikkö.....	6
3	Lastensuojelu	7
3.1	Avohuollon tukitoimet.....	8
3.2	Kiireellinen sijoitus	9
3.3	Huostaanotto	9
3.4	Omaohjaajan rooli perheen kanssa työskentelyssä.....	10
4	Perhetyö	11
4.1	Riskitekijät ja suojaavat tekijät perheissä	13
4.2	Systeminen perhetyö.....	14
4.3	Perhetyön menetelmät ja erilaiset työotteet.....	16
4.4	Moniammatillisuus ja monialainen yhteistyö perheiden parissa	17
5	Opinnäytetyön prosessi.....	18
5.1	Tarkoitus ja tavoite.....	18
5.2	Suunnittelu ja toteutus.....	18
5.3	Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat	20
5.4	Ryhmähaastattelu ja sen analyysi	21
6	Perhetyön opas vanhemmille	23
7	Opinnäytetyön arviointi	25
8	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus.....	27
9	Pohdinta	28
	Lähteet.....	31
	Liitteet	35

1 Johdanto

Viime vuosina julkisessa keskustelussa on puhuttaneet kasvaneet lastensuojeluilmoitusten ja sijoitusten määrät. Juuri julkaistun Ylen artikkelin mukaan, joka kuudennesta 13-15-vuotiaasta nuoresta on tehty lastensuojeluilmoitus vuonna 2023. Terveiden ja hyvinvoinnitaloksen tilastojen mukaan myös lastensuojelun avohuollon asiakasmäärät kasvoivat vuonna 2023. (THL 2024a; Santaharju 2024.)

Opinnäytetyö on toiminnallinen kehittämistyö, jossa toimeksiantajana toimii Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen eli Keusoten, Kotirinteen kuntoutus- ja arviointiyksikkö. Kotirinteen lastensuojelun sijaishuollon yksikössä sijoitettuna olevat nuoret ovat pääasiassa 12-17-vuotiaita. Yksikköön tullaan suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti avohuollon sijoituksena. Yksikkö toimii pääsääntöisesti vain lyhytkestoisille 3-6 kuukauden sijoituksille, jonka aikana työskentelyn ensisijainen tavoite on perheen kokonaistilanteen arviointi, perheelle tarvittavien tukitoimien löytäminen sekä nuoren kotiin palaaminen. (Keusote 2024a.)

Kotirinteessä oli vuonna 2022 sijoitettuna yhteensä 24 lasta, joista 8 jatkoi sijoitustaan Kotirinteessä vuonna 2023. Kotirinteessä vuonna 2022 päättyneistä sijoituksista 50 % sijoitettuna olleista lapsista palasi takaisin kotiin. Seuraavana eli vuonna 2023 sijoitettuna oli yhteensä 19 lasta, joista 7 jatkoi sijoitustaan Kotirinteessä vielä vuonna 2024. Kotirinteessä vuonna 2023 päättyneistä sijoituksista 59 % sijoitetuista lapsista palautui takaisin kotiin. (Keusote 2024b.)

Opinnäytetyön taustalla on toimeksiantajan tarve kehittää Kotirinteen kuntoutus- ja arviointiyksikössä tehtävää perhetyötä, jotta se palvelisi paremmin perheiden tarpeita. Opinnäytetyön tarkoituksena on luoda Kotirinteen asiakasperheille perhetyön opas, jota voidaan konkreettisesti hyödyntää perhetyössä. Oppaan tavoitteena on avata perhetyön sisältöä ja mahdollisuuksia vanhemmille.

Tietoperustassa avataan lastensuojelua sekä perhetyön eri muotoja. Opinnäytetyön aiheen kannalta on tärkeää tuoda esiin perheiden hyvinvointia suojaavia sekä riskeeraavia tekijöitä. Systeminen työote toimii tärkeänä teemana, jonka kautta lasten ja perheiden elämä nähdään laajana kokonaisuutena. Tällä hetkellä systeemistä työtettä juurrutetaan lastensuojelun työskentelyyn.

2 Kotirinteen kuntoutus- ja arviointiyksikkö

Opinnäytetyön toimeksiantaja on Kotirinteen kuntoutus- ja arviointiyksikkö, joka on Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen eli Keusoten lastensuojelun sijaishuollon yksikkö. Yksikkö on

ensisijaisesti 12-17-vuotiaille Keusoten alueen nuorille. Kotirinteessä on seitsemän paikkaa. Yksikköön nuoret sijoitetaan suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti avohuollon sijoituksena. Pääsääntöisesti nuorten sijoitukset kestävät 3-6 kuukautta, jonka aikana arvioidaan perheen tilannetta kokonaisvaltaisesti ja kuntoutetaan nuorta. (Keusote 2024a.)

Kotirinteessä työskentelee moniammatillinen tiimi, johon kuuluu yksikön esihenkilö, 7 ohjaajaa, yöhoitaja, sairaanhoitaja, toisen yksikön kanssa jaettu toimintaterapeutti sekä laitoshuoltaja. Kotirinteeseen muuttaessaan, nuori saa kaksi omaohjaajaa, jotka työskentelevät nuoren sekä hänen verkostojensa kanssa. Omaohjaajat tekevät perhetyötä nuoren perheen kanssa. (Keusote 2024a.)

3 Lastensuojelu

Suomen perustuslaissa (731/1999) säädetään lapsen oikeuksista. YK:n lasten oikeuksien yleis-sopimus sekä Euroopan ihmisoikeussopimus (63/1999) sitoo Suomea lasten oikeuksien toteutumisesta. Huoltajilla ja vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsen kehityksestä ja kasvusta. Vanhempia ja huoltajia tulee tukea ja auttaa kasvatustehtävässään. Perustuslain (731/1999) mukaan julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan ja tukemaan lapsen yksilöllinen kasvu ja kehitys. Oikeus puuttua lapsen kehitykseen ja kasvuun on julkisella vallalla silloin, kun huomataan ettei lapsen oikeuksia pystytä turvaamaan muilla keinoilla.

Vuoden 2015 alussa tuli voimaan uusi sosiaalihuoltolaki (1301/2014), jonka tarkoituksena on pyrkiä siirtämään osa lastensuojelun avohuollon tukitoimista yleisiin sosiaalihuoltolain perusteella annettaviin palveluihin. Tavoitteena on, että perhe saa apua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jolloin pelkoa lastensuojelun asiakkaaksi leimaantumista ei ole. Rätty (2023, 20-25) kirjassa Lastensuojelu käytäntö ja soveltaminen Rätty toteaa, että sosiaalihuoltolakia ei tunneta riittävän hyvin, eikä lakia osata soveltaa ja tällöin asiakkaat eivät tiedä omista oikeuksistaan.

Lastensuojelun velvollisuus on pyrkiä turvaamaan lapsen oikeus tasapainoiseen elämään, turvalliseen kasvuun, kehitykseen ja kasvuympäristöön. Viranomaisten tulee tarjota vanhemmille tukea lasten kasvatuksessa sekä perheiden erilaisissa haasteissa riittävän varhain. Perhe tai lapsi tulee ohjata tarvittaessa lastensuojelun piiriin. Lapsen sijoitus kodin ulkopuolelle voidaan tehdä, jos se on perusteltua lapsen kasvun ja kehityksen turvaamiseksi, tarvittaessa voidaan hyödyntää myös muita lastensuojelun palveluita. Näitä tehtäviä määrittelee lastensuojelulaki (417/2007). Vanhemmilla on oikeus kuulla heidän velvollisuuksistaan ja oikeuksistaan tilanteissa, joissa viranomaiset ovat puuttumassa perheen yksityisyyteen tai perheelle järjestetään lastensuojelun tukitoimia. Viranomaisten päätösten toteutuksessa tulee huomioida vanhemman oikeus osallistua lapsensa kasvuun ja kehitykseen liittyviin asioihin. (Rätty 2023, 1-3.)

Viranomaisten tulisi tarjota perheelle, heidän tarpeisiinsa sopivaa palvelua mahdollisimman oikea-aikaisesti. Perheen tarpeiden mukaan, lapsi ja perhe tulisi tarvittaessa ohjata sosiaalihoitolain (1301/2014) mukaisten palvelujen piiriin. (Räty 2023, 3-4.) Lastensuojelulain (417/2007) 2 §:n 3 momentin mukaan lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastuussa olevia aikuisia tulee tukea ja järjestää perheelle tarvittavat tukitoimet ja palvelut.

3.1 Avohuollon tukitoimet

Lastensuojelullisen tarpeen tullessa ilmi, hyvinvointialueella on ryhdyttävä avohuollon tukitoimiin viivytyksettä. Avohuollon tukitoimien tarkoituksena on pyrkiä tukemaan ja edistämään lapsen myönteistä kehitystä. Tukitoimilla pyritään vahvistamaan lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien aikuisten kykyä tunnistaa ja vastata lapsen tarpeisiin. Avohuollon tukitoimet järjestetään lähtökohtaisesti yhteistyössä lapsen kasvatuksesta ja hoidosta vastaavien aikuisten kanssa. Avohuollon tukitoimien säännöksellä pyritään vaikuttamaan lapsen tilanteeseen puuttumiseen oikea-aikaisesti ja mahdollisimman varhain, jolloin voidaan mahdollisesti välttää lapsen huostaanotto ja sijoitus kodin ulkopuolelle. (Räty 2023, 380, 392.)

Avohuollon keskeisenä tehtävänä on vanhemmuuden ja vanhempien kasvatuskyvyn tukeminen sekä erityisesti lapsen kasvuolojen kehittäminen. Avohuollon tukitoimilla pyritään mahdollistamaan lapsen tai perheen ongelmien ratkaiseminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Avohuollossa korostetaan ohjaavaa roolia sekä sosiaalityön neuvovaa roolia. Kyseessä voi olla esimerkiksi perheen akuutti kriisitilanne, avioerotilanne, perheen taloudelliset ongelmat, lapsen koulunkäyntiin tai muuhun lapsen elämään liittyvät epäsosiaaliset käytökset tai perheen sisäiset haastavat vuorovaikutussuhteet. Avohuollon tukitoimina järjestettävät palvelut edellyttävät perheen osallistumista palveluiden ja tukitoimien suunnitteluun sekä omaa aktiivisuutta prosessissa. Avohuollon tukitoimet ovat pääsääntöisesti vapaaehtoinen palvelu, tässä edellytyksenä on, että niistä sovitaan yhdessä lapsen huoltajan ja 12 vuotta täyttäneen lapsen kanssa. Avohuollon tukitoimet edellyttävät lapsen molempien huoltajien suostumusta. Joissain tilanteissa on mahdollista, että avohuollon tukitoimia järjestetään vain 12 vuotta täyttäneen lapsen tai lapsen huoltajan suostumuksella, jonka kanssa lapsi asuu. Tilanteessa on kyseessä lastensuojelulain 37 a §:n mukainen avohuollon sijoitus. (Räty 2023, 380, 392.)

Asiakassuunnitelmassa tarkoitettulla tavalla, avohuollon tukitoimena voidaan käyttää toimia, joissa lapsi sijoitetaan suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti yksin, jos se on lapsen edun mukaista eikä lapsesta huolehtivilla aikuisilla ole mahdollisuutta osallistua sijoitukseen. Sijoitus edellyttää tarvetta kuntouttaa lasta tai arvioida tuen tarpeita. Lapsi voidaan väliaikaisesti sijoittaa, jos lapsen kasvatuksesta ja hoidosta vastaava aikuinen sairastuu tai taustalla on jokin muu vastaava syy. Mikäli lapsen huostaanotolle on edellytykset, ei lasta voida sijoittaa avohuollon tukitoimena huostaanoton sijaan. (Räty 2023, 380-350.)

Lyhytaikaisessa laitos- tai perhesijoituksessa arvioidaan lapsen tilannetta sekä mahdollista jatkotuen ja palvelujen tarvetta sekä esimerkiksi tarvetta pidempiaikaiseen sijoitukseen ja viime kädessä huostaanottoon. Lyhyt sijoitusjakso on tarpeen esimerkiksi lapsen kuntoutustarpeen selvittämiseksi, lapsen kuntouttamisen aloittamiseksi tai sen suorittamiseksi. Avohuollon sijoituspaikkana voi olla laitos- tai perhesijoitus tai myös päihdekuntoutuslaitos. Avohuollon sijoitus on aina suunnitelmallinen ja tavoitteellinen ja sen muotoa tulee vaihtaa, jos lapsen vanhemmista tai huoltajista johtuvista syistä, lapsi ei voi palata kotiin. Avohuollon sijoitus ei koskaan saa vastata vaikutuksiltaan lapsen huostaanottoa. (Räty 2023, 350-380.) Avohuollon sijoitukseen ei voida ryhtyä toistuvasti, ellei lapsen etu vaadi välttämättä uusia avohuollon sijoituksen tukitoimia. Mikäli lapsella on tarvetta toistuvasti sijoittamiseen avohuollon tukitoimina, on arvioitava lapsen huostaanoton edellytyksiä. (Räty 2023, 393-401.)

3.2 Kiireellinen sijoitus

Kiireellinen avun tarve voidaan järjestää avohuollon tukitoimena edellyttäen, että toimitaan lapsen edun mukaisesti ja ajatellaan avohuollon tukitoimien olevan riittäviä. Kiireelliset avohuollon tukitoimet tarvitsevat aina lapsen huoltajan ja 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumuksen. Kiireellinen hoidon tarve voi olla joissakin tapauksissa huolehdittavissa vain kiireellisen sijoituksen avulla. Jos lapsen tai hänen huoltajansa vastustaa avohuollon sijoitusta, on kiireelliseen sijoitukseen kuitenkin ryhdyttävä, jos kiireellisen hoidon tarvetta ei pystytä muilla tavoilla toteuttamaan lapsen kiireellisen hoidon tarpeen mukaan. (Räty 2023, 402.)

Vuonna 2020 sijoitettiin kiireellisesti yhteensä 4662 lasta, joka on kolme prosenttia enemmän kuin vuonna 2019. Kolmenkymmenen vuoden aikana kodin ulkopuolelle sijoitettujen määrä on kasvanut reilusta 8000 lähes 19 000 nuoreen sekä lapseen. Lastensuojeluilmoitusten määrä kasvoi vuodesta 2020 yhteensä neljä prosenttia sitä edellisestä vuodesta. Kyseessä on merkittävä määrä nuoria ja lapsia, jotka ovat erittäin haavoittuvassa asemassa ja sen vuoksi tarvitsevat erityistä suojelua. (Lapsiasiavaltuutettu 2019.)

3.3 Huostaanotto

Mikäli avohuollon tukitoimet ovat riittämättömiä tai sopimattomia lapsen kehityksen turvaamiseksi, tulee lapsi huostaanottaa. Huostaanotolla tarkoitetaan, että vastuu lapsen hoidosta ja kasvatuksesta siirretään viranomaisille. Huostaanotto on viimeinen keino turvata lapsen kasvuolosuhteet. Ennen kodin ulkopuolelle sijoittamista selvitetään lapsen läheisten mahdollisuus huolehtia lapsen kasvatuksesta. Huostaanotto voidaan tehdä tahdonvastaisesti tai suostumukseen perustuen. (Enroos, Heino & Pösö 2016, 33.)

Jos avohuollon tukitoimet todetaan riittämättömiksi ja lapsi aiotaan huostaanottaa, tulee ottaa huomioon perheen ja vanhempien kokema kriisi. Tilanne saattaa heikentää vanhempien asioiden vastaanottokykyä sekä muistamista. Lapsen huostaanotto aiheuttaa vanhemmille

useimmiten suuren järkytyksen. Tällöin vanhempien on vaikea käsitellä tapahtunutta. Asioita olisi käytävä läpi tarvittaessa useamman kerran. Rauhallisesti asioita läpikäymällä vanhemman kanssa, voi helpottaa vanhemman kriisin käsittelyä. Kriisin alkuvaiheessa tarjottu tuki saattaa lyhentää ja helpottaa suruaikaa. Tällöin työskentely vanhempien kanssa saattaa helpottua, kun vanhemmat saavat tarvitsemaansa tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. (Pitkänen 2011, 67-72.)

Huostaanoton perusteena voi olla lapsen kasvun ja kehityksen vaarantavat kasvuolosuhteet, joko vanhempien laiminlyödessä lapsen perushoidon tai lapsen vaarantaessa omalla toiminnallaan kasvunsa ja kehityksensä. Lapsen huostaanoton ja sijaishuoltopaikan valmistelussa on kuultava lapsen lisäksi myös hänen hoidostansa ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä. Lapsen huoltajien tai 12 vuotta täyttäneen lapsen ollessa huostaanottoa vastaan, viedään asia ratkaistavaksi hallinto-oikeuteen. Huostaanotetun lapsen asioista päättää hyvinvointialue. Näitä päätettäviä asioita ovat esimerkiksi asuinpaikka, hoito, kasvatusta sekä huolenpito, joka pitää sisällään opetuksen ja terveydenhuollon. Lapsen vastaava sosiaalityöntekijä vastaa käytännössä siitä, että yhteistyö sujuu vanhempien ja lapsen sijaishuoltopaikan välillä. Sosiaalityöntekijän velvollisuus on tukea lapsen ja hänen läheistensä yhteydenpitoa. (Räty 2023, 440, 497, 529, 543-545.)

Huostaanoton jälkeen lapsi muuttaa asumaan lastensuojelulaitokseen tai perhehoitoon riippuen lapsen tilanteesta. Sijoituspaikkaa valitessa tulee ottaa huomioon lapsen tausta. Huostaanotto on voimassa tarpeen mukaan ja sen jatkamista arvioidaan sovitusti, mutta vähintään kerran vuodessa. Huostaanoton kestoon vaikuttaa vanhempien kyky huolehtia lapsesta tai lapsen oma tilanne. (Lastensuojelun Keskusliitto 2024.)

3.4 Omaohjaajan rooli perheen kanssa työskentelyssä

Omaohjaajalla tarkoitetaan työntekijää lastensuojelulaitoksessa. Sen tarkoituksena on vastata lapsen yksilöllisiin tarpeisiin. Omaohjaajan työskentelyn malleja on olemassa erilaisia. Lapsen ja perheen kohtaaminen on lastensuojelussa ihmisen inhimillistä kohtaamista. Työskentelyn erilaisille malleille yhteistä on se, että lapselle nimetään omaohjaaja, joka sitoutuu työskentelyssä pitkäjänteisyyteen sekä suunnitelmalliseen työhön yhdessä lapsen ja perheen kanssa. Koko työyhteisö osallistuu lapsen hoitoon sekä kasvatukseen. Omaohjaajalla on vastuu lapsen tavoitteiden toteutumisesta sekä suunnitelmallisesta ja tavoitteellisesta työskentelystä, yhdessä monialaisen yhteistyön turvin. Lapsen ja omaohjaajan suhde alkaa, kun lapsi tulee laitokseen. (Sinkkonen 2018, 177-243.)

Omaohjaajan ja lapsen välistä suhdetta voidaan kuvailla vastavuoroiseksi, lapsen tarpeet huomioonottavaksi sekä kahdenkeskeiseksi. Lapsen kehityksen tukeminen, luottamuksen sekä turvallisuuden tunteen luominen kuuluvat omaohjaajan työnkuvaan. Omaohjaaja sujuvoittaa lapsen arkea, mutta siihen tarvitaan luottamuksellinen suhde lapsen ja omaohjaajan välille.

Omaohjaaja merkitsee lapselle ihmistä, joka pitää lapsen asioista huolen ja tietää lapsen asioista. Pitkissä sijoituksissa omaohjaajan tehtävä on käytännöllinen sekä arkinen. Tasavertaisuuden tunne muodostuu lapsen ja omaohjaajan välille kiinnostuneen kyselemisen sekä kiireettömän kuuntelemisen avulla. Omaohjaaja oppii tuntemaan paremmin lasta, kun omaohjaaja kyselee paljon lapselta tuntemuksia ja ajatuksia. Tällöin omaohjaajan on helpompi tehdä hoidollisia ratkaisuja lapsen kehityksen kannalta oikeaan suuntaan. Omaohjaaja huolehtii lapsen sekä lapsen vanhempien välisestä yhteydenpidosta sekä tukee muiden lapsen läheisiin kuuluvien henkilöiden kanssa pidettävää yhteydenpitoa. (Sinkkonen 2018, 177-243.)

Omaohjaajat ovat lapsen vanhempien tukena aina tarpeen vaatiessa. Tapaamisaikoja omaohjaajan ja lapsen vanhempien kanssa sovitaan perheen tarpeiden ja tavoitteiden mukaisesti. Tapaamisia pyritään toteuttamaan vanhempien ja omaohjaajan välillä säännöllisesti. Tällöin vanhemmat saavat tukea hankalaan tilanteeseen, koska oma lapsi on sijoitettuna kodin ulkopuolelle. Yksi tärkeimmistä omaohjaajan tehtävistä on tiedottaa vanhemmille säännöllisesti lapsen asioista. Niitä voivat olla esimerkiksi koulukuulumiset, palaverit, terveysasiat sekä yleiset arjen kuulumiset kerrotaan viikoittain. (Sinkkonen 2018, 73-159.)

Omaohjaajat työskentelevät hyödyntäen kuntouttavaa työtettä, jonka avulla lastensuojelussa pyritään esimerkiksi lisäämään lapsen toimintakykyä ja sosiaalisia taitoja tai vähentämään syrjäytymisen riskiä sekä koulupoissaoloja. Kuntouttavalla työotteella tuetaan lasta koulunkäynnissä, vuorovaikutustaidoissa, tunteiden käsittelyssä sekä yhteistyötaitoissa. Kuntouttava työote lastensuojelun yksiköissä tarkoittaa käytännössä strukturoitua ja selkeästi rajattua arkea sekä arkea, jossa lapsi pääsee harjoittelemaan peruselämäntaitoja aikuisen ohjauksessa. Omaohjaaja toimii lapsen roolimallina sekä asioiden mallittajana arjessa ja erilaisissa tilanteissa. (Eronen & Laakso 2016, 17.)

4 Perhetyö

Sosiaalihuoltolain 18§:ssä määritetään perhetyötä. Sosiaalihuoltolain mukainen perhetyö ei vaadi lastensuojelun asiakkuutta, mutta asiakkuus perhesosiaalityössä täytyy olla (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinninlaitos 2024a). Perhetyö voi pitää sisällään vanhemmuuden tukemista ja ohjaimista, jotta lapsen kasvu ja kehitys turvataan. Perhetyössä pohditaan yhdessä perheen kanssa arjen rakenteita ja rutiineja, perheen toimintakykyä ja vuorovaikutussuhteita sekä perheen verkostoja. Perhetyön kautta pyritään vahvistamaan perheen voimavaroja ja mahdollisesti ehkäisemään syrjäytymistä. Perhetyö on tavoitteellista työskentelyä perheen tukemiseksi, jotta selviydytään arjessa ja tuetaan elämänhallintaa. Käytännössä perhetyö voi olla ohjauksellista keskustelua, jossa pyritään herättelemään vanhempia pohtimaan omia vanhemmuustaitoja, parisuhteen tilannetta, sosiaalisia suhteita, vuorovaikutus- ja tunnetaitoja sekä kykyä nähdä ja tunnistaa lapsen tarpeita. (Kananoja, Lähteinen & Marjamäki 2017, 218.)

Lastensuojelun tehostettu perhetyö on yksi avohuollon tukimuodoista. Se eroaa sosiaalihuoltolain mukaisesta perhetyöstä sillä, että tehostettu perhetyö on intensiivisempää ja vaatii lastensuojelun asiakkuuden. Molemmissa muodoissa työskentelyä tehdään perheen kotona. Tehostettu perhetyö tukee perhettä erilaisissa kriisitilanteissa ja sillä pyritään välttämään mahdollinen lapsen sijoittaminen kodin ulkopuolelle tai huostaanotto. Perheet, jotka tarvitsevat tehostettua perhetyötä, ovat usein haastavassa ja kuormittavassa elämäntilanteessa, joka uhkaa lapsen kasvua ja kehitystä. Työskentelyn kannalta on tärkeää saada yhteistyössä perhe motivoitumaan työskentelyyn sekä tunnistamaan muutostarpeitaan. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2024b.)

Sijaishuollossa tehtävä perhetyö on aina tavoitteellista ja sitä tulisi tehdä, vaikka lapsi ei olisi kukaan palaamassa kotiin. Perheelle lapsen sijoitus on aina kriisi, jossa koko perhe tarvitsee tukea. Vanhempi tulisi saada mukaan yhteistyöhön sekä kasvatuskumppanuuteen, jotta vanhemman olisi mahdollista työstää ja ymmärtää omat haasteensa vanhemmuudessa. Yhteisellä ja toimivalla kasvatuskumppanuudella mahdollistuu vanhempien voimaantuminen ja kuntoutuminen, joka heijastuu positiivisesti lapsen ja koko perheen hyvinvointiin. Sijaishuollossa tehtävä perhetyö vahvistaa vanhemmuutta ja vanhempien osallisuutta lapsen hoidossa ja kasvatuksessa, toimien yhdessä kasvatuskumppaneina. Sijaishuollossa kaikilla perheillä on oikeus perhetyöhön ja se tulisi mahdollistaa perheen tarpeiden mukaan. Perhetyön yksi tavoite sijaishuollossa on perheiden tilanteen ja kokonaiskuvan arviointi hyödyntäen erilaisia menetelmiä ja työotteita. Käytännönläheisyys, ratkaisu- ja voimavarakeskeisyys tulisivat olla pääpainona perheiden kanssa työskentelyssä myös sijaishuollossa. Jos lapsen tilanne on se, että kotiin ei voi palata, tulee lapsen ja läheisten suhdetta tukea muilla tavoin. Omaohjaajan rooli sijaishuollossa tehtävässä perhetyössä korostuu siinä, miten pitää vanhemmat mukana lapsen elämässä ja osallisena sekä aktiivisena oman lapsensa prosessissa. (Timonen-Kallio, Yiruka & Närhi 2017, 22-23, 28.)

Perhetyön periaatteisiin kuuluu, että sitä ohjaa aina ensisijaisesti lapsen etu sekä lapsi- ja perhelähtöisyys. Perhetyössä tarkastellaan perheen tilannetta lapsen silmin ja tilanteesta käsin. Työntekijän tulisi muistaa kunnioittaa perheen tietoutta tilanteestaan sekä huomioida perheen olevan arkensa paras asiantuntija, jonka tietoa voidaan hyödyntää työskentelyssä. Perhetyössä perheen tilannetta voidaan tapaamisilla käsitellä erilaisin kokoonpanoin, esimerkiksi koko perheen kanssa yhdessä tai vanhempien kanssa. (Kivelä, Liukkonen & Niemi 2015, 266.)

Perhetyön kaikissa muodoissa työskentelyyn kuuluu kotikäynnit, joissa perhettä tavataan heidän omassa ympäristössään. Kotikäynneissä on tärkeää huomioida, että toimitaan kunnioittavasti sekä perheen haluamalla tavalla. Kotikäynneillä on mahdollisuus tutustua perheen toimintatapoihin sekä arkeen konkreettisesti kotona. Kotikäynnit toteutetaan aina sovitusti sekä tavoitteellisesti. Perhetyössä tehtävät kotikäynnit vaativat ennakkointia ja

turvallisuuskäytännön huomioon ottamista. Työntekijällä tulee olla tietoa, miten toimia erilaisissa riski- ja vaaratilanteissa, joita kotikäynneillä voi ilmetä. (Kivelä, Liukkonen & Niemi 2015, 277; Terveystieteiden tutkimuskeskus 2024c.)

4.1 Riskitekijät ja suojaavat tekijät perheissä

Riskitekijöitä perheissä voivat olla yksilölliset tai yhteisölliset sekä rakenteelliset tekijät. Riskitekijät, jotka voivat haastaa perheen arkea, voivat olla joko ulkoisia tai sisäisiä riskitekijöitä. Kaikista haastavinta on, jos riskitekijöitä kasaantuu perheeseen useita. Yksilön sisäisinä riskitekijöinä voidaan nähdä esimerkiksi erilaiset kehityshäiriöt, erityispiirteet, sairaudet tai hyvinvointia vaarantava käyttäytyminen. Yksilön sisäiset riskitekijät voivat heijastua koko perheen hyvinvointiin heikentävästi. Ulkoisia riskitekijöitä voivat olla esimerkiksi talousvaikeudet, kuormittavat ja haastavat ihmissuhteet, syrjintä ja kiusaaminen tai erilaiset traumaattiset kokemukset ja kriisit. Perheen kuormitusta lisäävät sekä perheelle kasaantuvat riskitekijät, voivat kasvattaa riskiä lapsen kaltoinkohtelulle. Kaltoinkohtelu voi ilmetä fyysisenä tai emotionaalisenä väkivaltana, joka voi olla seurausta vanhemman voimavarojen vähyydestä, uupumisesta tai kyvyttömyydestä nähdä ja tunnistaa lapsen tarpeita. Perheen riskitekijöinä voidaan nähdä vanhempien parisuhdeongelmat tai mielenterveyden haasteet, jotka voivat kasvattaa riskiä lapsen kaltoinkohtelulle. Ammattilaisten on tärkeää osata tunnistaa perheiden riskitekijöitä, jotta perhettä voidaan tukea mahdollisimman varhain. (Mieli 2022; Kasvun tuki 2021.)

Vanhemman omat lapsuuden ajan haitalliset kokemukset, kuten kaltoinkohtelu, vanhempien päihteiden käyttö tai kodin ilmapiirin turvattomuus, voivat lisätä riskiä ylisukupolvisen kaltoinkohteluun tai oman lapsen hoidon laiminlyöntiin. Vanhemman huono-osaisuus, kuten sairaus, työttömyys tai päihdeongelma voivat olla ylisukupolvisuuden myötä siirtyneitä ja voivat heijastua lapsen tulevaisuuteen negatiivisesti. Vanhemman huono-osaisuus voi vaikuttaa haitallisesti lapsen koulunkäyntiin, kouluttautumiseen tai hyvinvointiin, joka voi näkyä haasteina lapsen omassa aikuisuudessa. Ammattilaiset ovat tärkeässä roolissa asioiden puheeksi ottamisessa perheen kanssa sekä riskitekijöiden ja niiden vaikutusten tiedottamisessa vanhemmille. (Kasvun tuki 2021; Nousiainen, Petrelius, Yliruka 2016, 65.)

Lasta suojaavat tekijät ovat lapsen arjessa olevia asioita, jotka auttavat lasta selviytymään elämän haastavissa tilanteissa. Yksittäisenä tärkeänä suojaavana tekijänä voidaan pitää sitä, että lapsen elämästä löytyy yksi luotettava ja turvallinen aikuinen. Ammattihenkilö saattaa olla lapselle ainoa turvallinen aikuinen, jos luotettavaa aikuista ei löydy kotoa. Lapsen suojaavia tekijöitä ammattilainen voi vahvistaa välittävällä sekä aidolla läsnäololla. Tukeminen voi näkyä onnistumisten tarjoamisella, harrastusten tukemisella ja kannustuksella sekä arjen rutiinien vahvistamisena yhdessä lapsen ja perheen kanssa. Sujuva arki on lapselle myös yksi suojaava tekijä, varhaiskasvatus tai koulu, on monelle lapselle arkinen ympäristö, joka tukee

lapsen arjen sujuvuutta sekä rutiineja. Koti ja kodissa oleva ilmapiiri on lapselle yksi suojaavista tekijöistä. Lapsen vanhemmalta saama myönteinen palaute, hyväksynnän tunne sekä kiintymyksen ja huomion osoittaminen ovat merkittäviä asioita lapsen kasvun ja kehityksen sekä itsetunnon näkökulmasta. Jos lapsella on sisaruksia, saattaa suojaavana tekijänä ja arjen turvana olla, lapselle sisarus. Arjen rutiinien toimiminen on kodissa tapahtuvista suojaavista tekijöistä tärkein. Riittävä lepo, säännöllinen vuorokausirytm, harrastukset, riittävä ravinto, ikätason mukainen leikki sekä perheen kanssa yhteinen ajanvietto voidaan nähdä lapsen suojaavina tekijöinä. (A-klinikkasäätiö 2024.)

4.2 Systeeminen perhetyö

Systeemisessä perhetyössä ajatellaan perhettä kokonaisuutena, joka muodostuu sen jäsenistä ja heidän välisistään vuorovaikutus- ja kommunikaatiosuhteista. Systeemisessä ajattelussa nähdään, että perheen kaikki jäsenet vaikuttavat toisiinsa. Systeemisen työskentelyn keskiöön kuuluu perhettä kunnioittava, dialogisuuteen kutsuva sekä ratkaisukeskeinen vuorovaikutus, jolla pyritään rakentamaan luottamuksellinen suhde. Perheessä olevia haasteita voidaan ratkoa perheen välisissä ihmissuhteissa ja ympäristössä, jossa haasteet ilmenevät. Systeemisessä ajattelussa tulee huomioida perheen jäsenten historia ja kokemukset, koska syy perheessä oleviin haasteisiin voi löytyä aiemmista tapahtumista tai tilanteista, jotka ovat aiheuttaneet erilaisia tunteita ja kokemuksia. Systeemiseen ajatteluun kuuluu, että pohditaan käytöksen tai haasteen juurisyitä eikä keskitytä pelkästään oireiluun. (Turkka & Saarholm 2023, 256; Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2024d.)

Systeemisellä toimintamallilla tavoitellaan asiakkaan oikeuksien toteutumista esimerkiksi vahvistamalla ammattilaisten kohtaamisen taitoja, vahvistamalla perheen mahdollisuuksia vaikuttaa omaan tilanteeseensa sekä moniammatillista yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Systeemisen ajattelun mukaisesti tartutaan perheessä oleviin haasteisiin ja yhdessä perheen kanssa tutkitaan haasteeseen liittyviä taustatekijöitä ja kokemuksia. Lastensuojelussa työskenneltäessä tulee koko ajan arvioida tilannetta lapsen edun mukaisesti. Perheessä muutoksen aikaansaamiseksi tulee jokaisen toimijan huomioida sekä tunnistaa oma vaikuttamisensa systeemiin. Jokainen toimija vaikuttaa muihin ympärillään ja jokainen toimija on sekä syy että seuraus omissa systeeminsä vuorovaikutusketjuissa. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2024d; Aaltio & Isokuortti 2019, 11.)

Systeemiseen perhetyöhön kuuluu tavoitteellisuus, systeeminen ajattelu sekä kohtaava työskentely, jossa perheen kanssa yhdessä tutkitaan heidän elämäänsä kokonaisuutena. Työskentely on suhdeperusteista, joka kohdistetaan perheen sisäisiin suhteisiin, suhteiden laatuun ja merkitykseen. Systeemisessä perhetyössä korostuu perheen oma osallisuus, valta sekä vastuu omasta elämästään ja sitä koskevista ratkaisuista. Yhdessä perheen kanssa luodaan uusia näkökulmia, oivalluksia ja ratkaisuja työskentelyn aikana ilmeneviin haasteisiin. Systeeminen

työote vaatii ammattilaiselta kykyä tunnistaa omat rajansa ja reflektoida toimintaansa sekä sietää epävarmuutta. Ammattilaisen tulee muuttaa lähestymistapaansa enemmän ymmärrystä ja luottamusta synnyttävään ja syventävään tapaa toimia, jossa kyetään tutkimaan perheen tilannetta yhdessä ja turvallisesti. (Aaltio & Isokuortti 2019, 12-13.)

Systeemiseen työskentelyyn kuuluu perheen läheis- ja ammattilaisverkostojen huomioiminen ja mukaan ottaminen työskentelyyn. Yhteistyön tarkoituksena on löytää perheen voimavaroja sekä jakaa ja selkeyttää työnjakoa eri toimijoiden välillä hyödyntäen erilaiset vahvuudet ja osaamisalueet. Tärkeää huomioida, että työskentelyn aikana työntekijöistä tulee osa perheen systeemiä ja heidän toimintansa vaikuttaa perheeseen. Työntekijän toiminta ja asenteet voivat joko mahdollistaa perheessä toivottuja muutoksia tai estää niiden saavuttamista. Työntekijä voi sanoittamalla auttaa vanhempaa ja lasta ymmärtämään toisiaan paremmin sekä lisätä heidän välillään olevaa ymmärrystä toistensa kokemuksista ja tilanteista. (Aaltio & Isokuortti 2019, 14.)

Systeemiseen työskentelyyn kuuluu systeeminen tiimi, viikkokokous sekä asiakastyö. Systeeminen tiimi muodostuu lastensuojelun työntekijöistä ja siihen voi liittyä moniammatillisen hengen mukaisesti esimerkiksi ohjaajia sekä sosiaalityöntekijöitä. Systeemiset tiimit tukevat systeemisen asiakastyön opettelua sekä työn reflektointia. Systeemisen tiimin ajatukseen kuuluu, että mukana on perheterapeutti, joka vahvistaa ja tukee systeemisen lähestymistavan ylläpitämistä työskentelyssä. Systeemiset tiimit pitävät viikkokokouksia, joissa käsitellään asiakkaiden asioita yhdessä. Viikkokokouksessa noudatetaan tiettyjä rakenteita, jotta ajankäyttöä hallitaan ja aikaa on riittävästi reflektointiin, työskentelyn suunnitteluun ja päätöksien tekoon. Viikkokokouksissa käsiteltävät käytännön asiakastapaukset, tukevat ammattilaisten kykyä reflektoida työskentelyä sekä systeemisen ajattelun kehittymistä. Asiakastilanteiden käsittelyyn voi osallistua jäseniä perheen verkostoista, vanhemmat tai nuori itse. Työntekijöille yhteiset viikkokokoukset mahdollistavat työn omaksumista yhdessä sen sijaan, että jokainen tekisi työtä vain omien ajatusten ja näkemysten mukaisesti. (Aaltio & Isokuortti 2019, 14-18; Turkka & Saarholm 2023, 259.)

Systeemisen työtteen taustalla on tavoite lisätä lasten turvallista kasvua ja kehitystä sekä parantaa lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutussuhdetta, joka mahdollistaa koko perheen hyvinvoinnin paranemisen. Systeemiseen työtteeseen kuuluu, että prosessin eri vaiheissa perheeltä kysytään lupaa siihen, miten heidän kanssaan työskennellään. Systeemisyydellä pyritään rikkomaan perheessä olevia haitallisia toimintamalleja ja uskomuksia, jotta perheessä olisi mahdollista saada aikaan pysyvämpiä muutoksia. Asiakasprosessin muuttaminen niin että, asiakastyön laatuun ja määrään kiinnitetään huomiota aiempaa enemmän, voi mahdollistaa haluttuja muutoksia perheen hyvinvoinnissa sekä lasten turvallisessa kasvussa ja kehityksessä. Osatakseen toimia systeemisen työtteen mukaisesti, työntekijät tarvitsevat koulutusta ja systeemisen ajattelun mukaista johtamista. Koko työyhteisön on sitouduttava

systemisen ajattelun mukaiseen työskentelyyn, jossa mahdollistuu toimintakulttuurin muutokset työyhteisössä. Systemisen työskentelyn toimintamalli on edelleen kehittyvä ohjelma, jossa pyritään juurruttamaan ajatuksen ydinelementit työskentelyyn. (Aaltio & Isokuortti 2019, 19, 25, 27; Turkka & Saarholm 2023, 260.)

4.3 Perhetyön menetelmät ja erilaiset työtteet

Perhetyön yhtenä tärkeimmistä menetelmistä voidaan pitää dialogisuutta ja keskustelua. Dialogisuuteen kuuluu avoimuus ja suoruus, jolla pyritään yhteiseen ymmärrykseen. Dialogissa korostuu tasavertaisuus ja vastavuoroisuus. Ihmisten erilaiset näkemykset ja mielipiteet tulevat hyväksytyksi onnistuneessa dialogissa. Ammatillaisen tehtävä on avoimesti kuunnella, jotta asiakas voi kokea tulleeensa kuulluksi ja sitä kautta kokea olevansa arvostettu. Arvostus voi olla merkittävä tekijä luottamuksellisen suhteen syntymisessä. Luottamuksellinen suhde on avain ratkaisukeskeisyyteen ja työskentelyyn hankalissakin perhetilanteissa. (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos 2024e.)

Reflektiiviseen työtteeseen kuuluu työntekijän arvostava, hyväksyvä ja kiinnostunut perheiden kohtaaminen, joka perustuu mentalisaatioon. Mentalisaatio on kykyä pohtia ja havaita toisen ihmisen käytöksen taustalla olevia syitä, kuten ajatuksia, tunteita tai kokemuksia. Työntekijällä tulee olla mentalisaatiokykyä, jotta perheet voivat kokea saavansa merkityksellistä emotionaalista tukea. Se miten perhe tulee kohdatuksi, vaikuttaa koko perheeseen ja etenkin vanhempaan. Jos vanhempi ei ole tullut lapsena kohdatuksi tunnetasolla hankalissa tilanteissa, voi hänen olla vaikea kohdata lapsensa tunteita ja vanhempi saattaa tulkita lapsen reaktioita väärin. Reflektiivisen työtteen avulla työntekijä voi kohdata vanhemman myötätuntoisesti, jotta vanhemmalla on mahdollisuus pohtia omia reagointi- sekä toimintamallejaan. Oikeanlaisella kohtaamisella ja luottamuksellisen suhteen luomisella, työntekijä voi tarjota vanhemmalle mahdollisuuden vahvistaa omia voimavarojaan sekä mentalisaatiokykyään. (Viinikka 2014, 2, 67-68.)

Voimavara- ja ratkaisukeskeisyys ovat osa perhetyön työskentelyä. Nämä kaksi työtettä ohjaavat työntekijää etsimään yhdessä perheen kanssa heidän käytössään olevia voimavaroja sekä mahdollisia ratkaisuja kuormittaviin tilanteisiin. Perheessä voimavaroja voi olla koko perheen yhteisiä sekä muutaman tai yhden perheen jäsenen omia voimavaroja. Voimavarana voidaan ajatella esimerkiksi ihmisen omia arvoja, sosiaalisia taitoja, koti- tai työarkea, riittävää unta tai harrastuksia, joista ihminen saa hyvää oloa. Työskentelyssä voimavara- ja ratkaisukeskeisesti, katsotaan tulevaisuuteen ja pyritään saavuttamaan tavoitteita. Voimavara- ja ratkaisukeskeisyydessä tärkeitä ovat perheen toiveet ja unelmat, jotka luovat toivoa. Näissä työtteissä olennaista on se, että etsitään ratkaisuja yhdessä hyödyntämällä perheiden omia voimavaroja, eikä keskitytä asioihin ongelmalähtöisesti. (Kostilainen & Nieminen 2018, 86; Terveystieteiden tutkimuskeskus 2023.)

4.4 Moniammatillisuus ja monialainen yhteistyö perheiden parissa

Asiakkaiden tarpeisiin vastaamiseen tarvitaan moniammatillista ja monialaista yhteistyötä. Asiakaslähtöisyyden ja asiakkaan tarpeiden sekä tilanteen kokonaisvaltaisen yhteistyön edellytyksinä voidaan pitää moniammatillista sekä monialaista yhteistyötä. Moniammatillinen ja monialainen termit viittaavat arkikielessä ammatillista asiantuntijuutta. Monialaisuudella viitataan, kun kerätään yhteen erilaista osaamista, tällöin tavoitellaan jonkin päämäärän saavuttamista. Keskeisessä roolissa on informaation jakaminen moniammatillisessa työssä, joka on usein rinnakkain työskentelyä. (Mönkkönen, Kekoki & Pehkonen 2019, 7-9.) Moniammatillisuus eri toimijoiden välillä mahdollistaa asiantuntijuuden sekä arvostavan yhteistyön toteutumisen. Tärkeänä näkökulmana moniammatillisuudessa pidetään laaja-alaista tietämystä asiakkaiden elämäntilanteen ymmärtämiseksi. Yhteistyön eri asiantuntijoiden kesken tulisi edistää asiakkaan mahdollisuutta saada palvelua ja tukea. (Mönkkönen ym. 2019, 7-14.)

Lapsen edun huomioiminen vaatii lastensuojelun näkökulmasta sosiaalityön lisäksi muiden ammattiryhmien edustajien asiantuntemusta. Lapsen kohdalla lastensuojelun tarve johtuu yleensä lapsen käyttäytymiseen tai kasvuolosuhteisiin liittyviin haasteisiin, jotka voivat vaarantaa lapsen turvallisen kehityksen sekä kasvun. Tällöin tulisi ottaa huomioon eri ammattiryhmien omaa perustoimintaa varten kerätyt tiedot perheestä sekä lapsesta. Tiedot ovat keskeisessä asemassa, kun perheelle ja lapselle pohditaan tarvittavia tukitoimia ja palveluita. Keskeinen osa lastensuojelua on perheen aikuisten kanssa työskentelevät asiantuntijat sekä ammattiryhmät. Yhteistyötä toteutetaan asiantuntijalausuntojen, monialaisten neuvottelujen sekä suullisen konsultoinnin avulla. (Araneva 2016, 225-226.)

Lastensuojelulain 14 § mukaan hyvinvointialueen tulee huolehtia lapsen kehityksen, kasvun, terveydenhuollon ja oikeudellisen asiantuntijuuden tarjoamasta moniammatillisesta asiantuntijuudesta. Hyvinvointialueella tulee olla käytettävissä sosiaali- ja terveydenhuollon edustajista muodostuva lapsen kehityksen ja kasvun ammatillisista koostuva lastensuojelun asiantuntijaryhmä. Asiantuntijaryhmään voi kuulua esimerkiksi eri alojen ammatilaisia kuten, perheneuvolasta, varhaiskasvatuksesta, koulusta, psykiatriasta, aikuissosiaalityöstä tai päihdehuollosta. Sosiaalityöntekijällä on mahdollisuus konsultoida tarvittaessa asiantuntijaryhmää. Tämä asiantuntijaryhmä tukee sosiaalityöntekijää lastensuojelun toteutuksessa ja tarvittaessa osallistuu lastensuojelun, hallinto-oikeuden sekä korkeimman hallinto-oikeuden päätöksentekoon antamalla heille lausuntoja. Asiantuntijaryhmää voidaan käyttää laaja-alaista pohdintaa edellyttävissä tilanteissa, ei ainoastaan huostaanottotilanteissa. (Lastensuojelulaki 2007/417, 14§; Rätty 2023, 152.)

5 Opinnäytetyön prosessi

Opinnäytetyön prosessin eri vaiheita ovat suunnitteluvaihe, tutkiva ja kehittävä toiminta, vertaisarviointi ja ulkoinen arviointi, reflektointi, viimeistely sekä tuloksista tiedottaminen. Suunnitteluvaiheeseen kuului opinnäytetyön aiheen, kohteen, toimintaympäristön, tietoperustan ja tekstien tarkkaa suunnittelua. Tutkiva ja kehittävä toiminta on tehtyjen ratkaisujen perustelua aineiston avulla raportissa. Vertaisarviointi ja ulkoinen arviointi on erilaisten ratkaisuvaihtojen pohtimista sekä palautteiden ja itsearviointien jälkeistä tekstin työstämistä. Vertaisarviointia opinnäytetyöstä saatiin suunnitelmavaiheessa sekä välipalautetta kerättiin oppaan rakentamisesta yksikössä ryhmähaastattelun jälkeen, palautteissa ei tullut esiin muutostarpeita. Reflektointivaiheessa vertaillaan raporttiin tuotettua tekstiä ja tuotosta, eli opasta. Tässä vaiheessa viimeisteltiin tekstit raportissa ja oppaassa vastaamaan toisiaan. Tärkeää reflektoida omaa asiantuntemusta ja sen kehittymistä koko prosessin ajan. Viimeistelyyn kuuluu työn opponointi, jonka jälkeen työ viimeistellään ja tehdään koko työn reflektointi oman oppimisen näkökulmasta. Opinnäytetyön julkaiseminen on tuloksista tiedottamista, jossa työ esitellään julkaisuseminaarissa oppilaitokselle sekä toimeksiantajalle. (Kostamo, Airaksinen & Vilkkä 2022, 18.)

5.1 Tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön lähtökohtiin kuuluu tavoitteen valinta ja määrittely sekä erilaisten kehittämismenetelmien hyödyntäminen. Opinnäytetyön tarkoitukseen ja tavoitteeseen vaikutti, toimeksiantajan tarpeen lisäksi, halu kehittää omaa asiantuntemusta sekä verkostoitumista. Opinnäytetyö kehittää ammatillisuutta ja antoi mahdollisuuden vahvistaa omia työelämässä tarvittavia taitoja. (Kostamo, Airaksinen & Vilkkä 2022, 41-42.)

Opinnäytetyön tarkoituksena oli luoda Kotirinteen kuntoutus- ja arviointiyksikön perheille opas, jota voidaan hyödyntää perhetyössä. Oppaan tavoitteena oli avata perhetyön sisältöjä ja mahdollisuuksia vanhemmille. Opas toteutettiin yhteistyössä Kotirinteen kuntoutus- ja arviointiyksikön kanssa.

5.2 Suunnittelu ja toteutus

Opinnäytetyön toteutus tehtiin toiminnallisena kehittämistyönä, joka sai aiheensa toimeksiantajan esittämästä toiveesta työharjoittelun aikana syksyllä 2023. Toimeksiantajan toiveena oli lähteä kehittämään Kotirinteen kuntoutus- ja arviointiyksikön perhetyötä. Yhteisen ideoinnin tuloksena syntyi kaksi vaihtoehtoa, perhetyön menetelmäpakki tai perhetyön opas vanhemmille. Lopullisen äänestyksen työyhteisössä voitti opas, joka koettiin siihen hetkeen tarpeellisemmaksi.

Yhteistyössä toimeksiantajan kanssa rajattiin aihe koskemaan perhetyötä. Rajauksen taustalla vaikutti systeemisen työtteen juurruttaminen lastensuojeluun. Toimeksiantajan toiveesta oppaassa tuodaan esiin vanhemmille ajatusta siitä, että perhe on kokonaisuus, jonka osat vaikuttavat toisiinsa. Systeemisen työtteen yhtenä tärkeimpänä ajatuksena voidaan pitää asiakassuhteen rakentamista luottamukselliseksi ja ratkaisukeskeiseksi. Avohuollon sijoituksen päätavoite on perheen tilanteen arviointi, nuoren palaaminen kotiin sekä tarvittavien palveluiden löytäminen, joten perhe on tärkeä saada osaksi työskentelyä lapsen prosessissa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2024b.)

Opinnäytetyön kehittämistyötä voidaan ajatella projektina, joka toteutettiin suunnitellun aikataulun mukaisesti, rajatuin ehdoin sekä tavoittein. Opinnäytetyössä raportoidaan projekti ja sen eri vaiheet, tätä voidaan ajatella prosessina. Opinnäytetyön kehittämissuhteissa hyödynnettiin tutkimuksellista ja kehittävää työtä. Opinnäytetyössä saadaan paras lopputulos, kun yhdistetään prosessissa mukana olevien osapuolten aktiivista osallistumista kehittämistyöhön. (Kostamo, Airaksinen & Vilka 2022, 16.)

Tässä opinnäytetyössä ei pyritty omien tietojen perusteella ratkaisemaan toimeksiantajan tarjoamaa kehittämissideaa, vaan hyödyntämään toisten ammattilaisten tietoja ja osaamista. Tämä prosessi perustui yhteisen tiedon ja näkemysten jakamiseen sekä ymmärtämiseen. Prosessi on ollut vaiheittaista kirjottamista, koko prosessin aikana. Prosessin alusta alkaen on huomioitu viestinnän merkitys etenemiseen ja lopputulokseen sekä arviointiin. (Kostamo, Airaksinen & Vilka 2022, 20-21.)

Opinnäytetyön suunnitelmavaiheen alussa käytiin läpi alustavaa suunnitelmaa aiheesta ja allekirjoitettiin Laurean opinnäytetyösopimus yhdessä toimeksiantajan kanssa. Suunnitelmavaiheen ja suunnitelman hyväksymisen jälkeen haettiin Keusotelta erillistä lupaa opinnäytetyön tekemiseen. Tämä käytäntö on Keusoten oma, koska opinnäytetyössä jaetaan tietoa organisaation ulkopuolelle. Keusoten kanssa kirjoitettiin salassapitosopimus, joka koski erityisesti ryhmähaastattelussa saatua tietoa. Salassapitosopimuksessa sitouduttiin pitämään asiakkaita ja työntekijöitä koskevat tunnistettavissa olevat tiedot salassa. Näiden hyväksymisen jälkeen edettiin toteutusvaiheeseen.

Opinnäytetyön prosessiin kuului aineiston kerääminen. Aineistoa kerättiin ryhmähaastattelun avulla eli hyödyntäen tulkinnallista näkökulmaa, jossa aineisto on riippuvainen haastattelijasta. Tulkinnalliseen näkökulmaan kuuluu, että aineiston kokoamisen tavasta päätetään itse. Opinnäytetyön johdannossa hyödynnettiin myös faktanäkökulmaa eli Kotirinteen yksikköön liittyvää tilastointia, joka saatiin toimeksiantajalta. Faktanäkökulmasta käytetty aineisto kertoo todellisia asioita kehitettävästä toimintaympäristöstä ja kohteesta. (Kostamo, Airaksinen & Vilka 2022, 46-49.)

Kerätyn aineiston avulla suunniteltiin ja rakennettiin toiminnallisen kehittämistyön tulos eli opas. Ryhmähaastattelun läpikäymisen jälkeen saadusta aineistosta poimittiin olennaiset tiedot, joita pidettiin tärkeänä perheiden näkökulmasta. Näiden tietojen avulla kasattiin opas, jota perhetyössä voidaan hyödyntää, lisäämällä perheiden tietoutta perhetyöstä, sen sisällöstä sekä mahdollisuuksista. Opas rakennettiin PowerPoint-ohjelmalla. Oppaan kasaamisen yhteydessä kirjattiin ylös tärkeitä huomioita ja ajatuksia, joita hyödynnettiin myöhemmin pohdintaosiossa.

Opinnäytetyön prosessin aikana kiinnitettiin huomiota prosessin etenemiseen vaiheittain, aikataulutukseen ja viestintään. Työskentelyn aikana huomioitiin kaiken vaikutus arviointiin ja työn parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen eli hyödynnettävään oppaaseen. Työn etenemisestä ja vaiheista tiedotettiin toimeksiantajaa säännöllisesti ja suunnitelmallisesti.

5.3 Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat

Opinnäytetyö on toiminnallisena kehittämistyönä toteutettu prosessi, jossa kehitettiin opas Kotirinteen yksikön käyttöön jaettavaksi perheille. Lähtökohtana toimi kehittämistoiminta, jossa hyödynnettiin tutkimuksellisuutta ja toiminnallisuutta, tällöin puhutaan tutkimuksellisesta kehittämistoiminnasta. Opinnäytetyö on toiminnallinen kehittämistyö, jonka lopputuloksella eli oppaalla sekä raportilla, näytetään oma ammatillinen kehittyminen ja osaaminen. (Kostamo, Airaksinen & Vilkkä 2022, 11.)

Tutkimuksesta sekä kehittämistoiminnasta puhutaan yleensä rinnakkain, jolloin niiden välille ei tehdä eroa. Kehittäminen on lähtökohtaisesti konkreettista toimintaa, jolla on selkeä tavoite. Tavoitteellisuus on merkittävä osa kehittämistyön prosessia. Kehittämistyön avulla luodaan uusia palveluita tai voidaan kohentaa jo olemassa olevia palveluita sekä tuotantovälineitä tai menetelmiä. Kehittäminen voi tapahtua tutkimustuloksia hyödyntäen tai ilman. (Heikkilä, Jokinen & 2008; Toikko & Rantanen 2009, 14, 16.) Kehittämistyö on yhteisöllinen prosessi. Kehittämistyössä tarvitaan ihmisten aktiivista vuorovaikutusta ja osallistumista. Tämä opinnäytetyö on kehittämistoiminta, koska opinnäytetyöllä oli selkeä tarkoitus ja tavoite, jonka lopputuloksena syntyi opas. (Toikko & Rantanen 2009, 16-17, 89, 93.)

Kehittämistyössä on monia lähestymistapoja, kuten toimintatutkimus, tapaustutkimus, palvelumuotoilu, innovaatioiden tuottaminen sekä konstrukttiivinen tutkimus. Myös verkostotutkimus ja ennakointi kuuluvat kehittämistyön lähestymistapoihin. Menetelmiä ja lähestymistapoja on monia ja niitä voi yhdistellä. Kehittämistyötä suunniteltaessa tulee kiinnittää huomiota piirteisiin, jotka sopivat parhaiten omaan kehittämistyöhön. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 51.)

Konstrukttiivinen tutkimus sopi tähän opinnäytetyöhön lähestymistavaksi, koska kehittämistehävänä oli luoda konkreettinen tuotos. Käytännöllisen ongelmanratkaisun avulla luodaan

konstruktiivisessa tutkimuksessa uusi rakenne. Uuden rakenteen luomiseen tarvitaan käytännössä kerättävää uutta tietoa sekä teoreettista tietoa. Konstruktiivisessa lähestymistavassa toteuttajien sekä tutkimuksen hyödyntäjien välillä tulee olla hyvä kommunikaatio sekä vuorovaikutus. Tähän lähestymistapaan sopivat useat eri menetelmät, kuten ryhmäkeskustelut, kysely, havainnointi sekä haastattelu. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 60-69.)

Tässä toiminnallisena kehittämistyönä toteutetussa opinnäytetyössä apuna käytettiin laadullista, eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää, sillä oppaan sisällön luomiseen tarvittiin tiedon keräämistä ryhmähaastattelun kautta. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 100-108.) Ryhmähaastattelun avulla saatiin selville työntekijöiden ajatuksia ja ideoita siitä, mitä oppaan olisi hyvä sisältää.

5.4 Ryhmähaastattelu ja sen analyysi

Ryhmähaastattelu valikoitui käytettäväksi menetelmäksi, koska tarvittiin tietoa oppaan suunnittelemiseksi ja kasaamiseksi. Ryhmähaastattelun kautta päästiin hyödyntämään ammattilaisten näkemyksiä ja kokemuksia kehittämisen tueksi. Ryhmähaastattelu voidaan laskea laadulliseksi tutkimusmenetelmäksi, jossa tutkimusaineistoa kerätään haastattelun muodossa. (Vilkkä 2021, 122.)

Haastattelun tärkeimpiin tehtäviin voidaan lukea tutkimuksen oleminen emansipatorinen. Tällä tarkoitetaan sitä, että haastatteluun osallistuvat olivat muutakin kuin tiedon tuottajia, haastateltavien ajateltiin hyötyvän tutkimuksesta ja sen synnyttämästä tiedosta myös jälkikäteen. Ryhmähaastattelu sopi menetelmäksi, kun haluttiin tutkia koko työyhteisön näkemyksiä. Ryhmähaastattelun tavoitteena oli saada tietoa työyhteisön näkemyksistä perhetyöstä ja sen merkityksestä asiakkaille sekä tärkeistä teemoista, joita perhetyö pitää sisällään. Ryhmähaastattelussa käytettiin aineiston keräämisen apuvälineenä puhelimen ääninauhuria. (Vilkkä 2021, 122-123, 125). Ryhmähaastattelun kysymykset (Liite 2) syntyivät teoriaan tutustumalla sekä toimeksiantajan toiveita kunnioittaen. Ryhmähaastattelua varten oli pohdittu mahdollisia tarkentavia kysymyksiä etukäteen.

Ryhmähaastattelu toteutettiin Kotirinteessä, jolloin siihen pääsi helposti osallistumaan mahdollisimman moni työyhteisön jäsen. Haastattelussa saatua tietoa hyödynnettiin oppaan sisällön rakentamiseen yhdessä teorian kanssa. Tiedon avulla pyrittiin rakentamaan opas toimeksiantajan toiveiden mukaiseksi. Haastattelulle oli pohdittu etukäteen runko, jossa oli huomioitu perhetyön teoriaa ja teemat, joita tässä opinnäytetyössä avataan. Ryhmähaastattelussa huomioitiin, yhtenä tärkeimpänä teemana, systeemisen työtteen mukainen ajattelu ja sen toteuttaminen käytännössä.

Lähetin Kotirinteen esihenkilölle sähköpostilla haastattelukutsun (Liite 1) jaettavaksi työyhteisöön. Pyysin esihenkilöä toimittamaan kutsun työntekijöille, jotta työntekijöiden

tunnistettavat tiedot, kuten sähköpostiosoite, jäivät salaiseksi. Haastattelukutsussa kerrottiin haastattelun runko ja alustavat kysymykset, jotta työyhteisössä voitaisiin tutustua kysymyksiin hyvissä ajoin etukäteen. Samassa viestissä mainittiin, että osallistumalla haastatteluun, osallistujat antavat luvan haastattelussa saatujen tietojen käsittelyyn opinnäytetyössä. Kutsussa mainittiin, että haastattelu tullaan nauhoittamaan puhelimen ääninauhurilla ja aineisto tullaan käymään läpi sekä litteroimaan, eli purkamaan ja kirjoittamaan auki raporttiin, haastattelun jälkeen. (Tietoarkisto 2024.) Viestissä selvennettiin, että opinnäytetyön valmistumisen ja arvioimisen jälkeen nauhoitteet poistettaisiin, eikä niitä jaettaisi kuunneltavaksi kolmansille osapuolille. Näin osallistujat säilyttävät ja suojaavat yksityisyytensä.

Haastattelun jälkeen äänimateriaali käytiin läpi seuraavana päivänä ja kirjoitettiin auki eli litteroitiin. Litterointivaiheessa haastattelu kirjoitettiin auki niin, että haastattelu kuunneltiin osissa ja kysymys kerrallaan kirjoitettiin auki haastateltavien vastaukset. Tämän jälkeen keskityttiin analysoimaan puheen sisältöä, jonka avulla pyrittiin saamaan tietoa työyhteisön näkemyksistä, kokemuksista sekä ymmärryksestä perhetyöhön liittyen. (Tietoarkisto 2024.)

Ryhmähaastatteluun osallistui 9 henkilöä. Haastattelu oli kestoltaan tunnin. Haastattelun aluksi kävimme suullisesti läpi, että kaikki suostuvat haastatteluun ja siihen, että tietoa käytetään opinnäytetyössä. Alussa osallistujille annettiin mahdollisuus peruuttaa osallistuminen tai esittää kysymyksiä haastatteluun liittyen ennen haastattelun etenemistä. Haastattelua jatkettiin yhteisymmärryksessä. Ryhmähaastattelusta voidaan puhua puolistrukturoituna haastatteluna, koska kysymykset oli mietitty etukäteen ja niiden mukaan edettiin (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Haastattelukysymysten ja saatujen vastausten avulla kasattiin sisällysluettelo (Liite 7) op-paalle. Haastattelussa tuli esiin perhetyön toteutumisen kannalta haasteita, joiden ajateltiin voivan olla esteenä perhetyössä. Haastattelussa nostettiin ajatuksia siitä, kun lapsi sijoitetaan, tilanne on perheessä ollut kuormittava ja vanhemmat usein kaipaavat hengähdystä tai ei ole riittävästi voimavaroja sitoutua työskentelyyn heti alusta lähtien. Tämä koettiin haasteeksi, koska avohuollon sijoitukset ovat lähtökohtaisesti lyhyitä, 3-6 kuukauden mittaisia. Lisäksi keskusteltiin siitä, että vanhemmilla saattaa olla aiemmin perheen kanssa työskennelleistä ammattilaisista huonoja kokemuksia, jotka vaikuttavat työskentelyn käynnistymiseen. Haasteena pohdittiin myös työntekijöiden omaa epävarmuutta esimerkiksi siitä, että perheet ovat saattaneet aiemmin olla sosiaalihuollon mukaisen tai lastensuojelun tehostetun perhetyön asiakkaina, joten perheissä on saattanut muodostua tietynlainen ajatus siitä, että kaikkea on jo kokeiltu.

Haastattelussa avattiin asioita, jotka koettiin perhetyön kannalta tärkeinä. Näitä olivat yhteistyön rakentuminen luottamukselliseksi ja avoimeksi, rehellisyys puolin ja toisin sekä rohkeus puhua vaikeistakin asioista, vaikka se herättäisi vaikeita tunteita. Perhetyön kuvattiin

olevan parhaimmillaan sitoutumista, yhdessä tekemisen meininkiä ja asioiden ihmettelemistä, tavoitteiden mukaista työskentelyä ja samaan suuntaan menemistä sekä molemmin puolista kunnioitusta.

Haastattelussa keskusteltiin systeemisestä perhetyöstä. Tärkeimpinä nostoina haastattelussa tuotiin esiin se, että perhetyössä ollaan perheen rinnalla kulkijoina sekä perheen systeemissä lapsen äänenä. Tärkeä huomio haastattelussa oli, että työskentelyssä systeeminen työtapa on systeeminen ajattelutapa, jossa hahmotetaan koko perheen systeemiä. Toinen tärkeä huomio oli, että kaikki olemme sellaisen systeemin tuotos, jossa olemme kasvaneet ja muovautuneet. Tämän tiedostaminen mahdollistaa ymmärryksen lisääntymisen perheen kanssa puolin ja toisin. (Anonyymi ryhmähaastattelu 2024.)

Haastattelun läpi käymisen jälkeen sisällysluetteloon kasattiin oleellisimmat asiat, joita työyhteisössä pidettiin tärkeinä, kuten mitä perhetyö on, mitä se käytännössä tarkoittaa, mitä systeemisyyden on sekä mitä aiheita perhetyössä voidaan käsitellä. Työyhteisössä näiden teemojen esiin nostaminen nähtiin yhteisesti tärkeänä perhetyön kannalta ja tämä tulkinta tehtiin siitä, että enemmistö nosti samoja asioita keskusteluun eikä erimielisyyttä syntynyt. Oikeiden asioiden ja teemojen nostamista oppaaseen tuki myös Forms-kyselyllä sisällysluettelosta kerätty palaute, jossa kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että siihen oli onnistuttu kasaamaan olennaiset asiat eikä muutoksille ollut tarvetta. (Liite 3)

6 Perhetyön opas vanhemmille

Toimeksiantajan näkemyksiä ja toiveita oppaan sisällöstä ja teemoista selvitettiin ryhmähaastattelun avulla. Haastattelua hyödyntämällä pyrittiin saamaan riittävästi tietoa siitä, mitkä ovat perhetyön toteutumisen kannalta tärkeitä asioita sekä mitkä teemat nousevat useimmin esille perhetyön edetessä. Oppaaseen haluttiin saada olennaista tietoa, joka hyödyttäisi perheitä.

Haastattelun lisäksi tutustuttiin teoriaan liittyen lastensuojelun perhetyöhön. Tarkoitus oli saada riittävästi laadukasta ja luotettavaa tietoa, jonka pohjalta pyrittiin kasaamaan paras mahdollinen opas. Oppaan sisältöön saatiin suuntaa ryhmähaastattelusta ja sisältöä rakennettiin perhetyön teoriaa hyödyntäen. Sisällysluetteloon (Liite 7) kasattiin haastattelussa nousseita tärkeitä asioita ja teemoja peilaten teoriaan. Haastattelussa pidettiin tärkeänä sitä, että perheet tietäisivät mitä perhetyö on, mitä perhetyö voi sisältää ja miksi sitä on tärkeää tehdä. Haastattelussa pidettiin tärkeänä omaohjaajan roolia sekä moniammatillisen tiimin merkitystä perheiden näkökulmasta. Haastattelussa käytyjen keskusteluiden perusteella rakennettiin lopullinen sisällysluettelo. (Anonyymi ryhmähaastattelu 2024.)

Oppaan rakentamisen eri vaiheissa huomioitiin välipalautte, jota pyydettiin toimeksiantajalta sekä työyhteisöltä oppaan sisällöstä ja rakenteesta ryhmähaastattelun jälkeen. Välipalautte pyydettiin nimettömänä Forms-kyselyn (Liite 3) avulla, kun oppaalle oli tehty sisällysluettelo (Liite 7). Vastausaikaa kyselylle oli viikko. Palautteessa haluttiin tietoa siitä, oliko oppaan sisältöön onnistuttu kasaamaan haastattelun pohjalta olennaiset asiat. Lisäksi pyydettiin kommentit siitä, puuttuiko jotakin merkityksellistä tai pitääkö jotakin jättää pois. Välipalautteessa ei herännyt muutostarpeita, joten otsikoiden alle alettiin kasaamaan aineistoa teorian ja haastattelun pohjalta. Näin varmistettiin, että opas on mahdollisimman hyvin hyödynnettävissä työyhteisössä ja vastaa toimeksiantajan toiveita. Oppaan tekemisessä pyrittiin ammatillisesti kehittävään toimintaan, joka oli tarkoin harkittua, perusteltua, hyvin dokumentoitua sekä suunniteltua. (Kostamo, Airaksinen & Vilka 2022, 12-13, 131.)

Oppaan johdannossa (Liite 8) mainitaan lastensuojelulaista ja erityisesti avohuollon sijoituksena olevan lapsen perheitä koskevasta osuudesta. Johdannossa avataan sitä, mitä opas sisältää, jotta se herättäisi mielenkiinnon aihetta kohtaan. Johdannon jälkeen oppaassa kerrotaan mitä perhetyö on (Liite 9 & 10). Lisäksi avataan sitä, että perhetyö on perhettä varten ja sitä tehdään aina suunnitelmallisesti sekä yhteisten tavoitteiden mukaisesti. Nämä asiat tulivat esille myös ryhmähaastattelussa, joten ne olivat tärkeää mainita oppaassa. (Anonyymi ryhmähaastattelu 2024.) Perhetyöstä kerrotaan niin, että se avaa perheille sitä, mitä se tarkoittaa ja miten sitä toteutetaan.

Yhtenä otsikkona on perhetyö perheen tukena (Liite 11) ja se tukee edellistä otsikkoa. Tämän otsikon alla avataan tarkemmin ja konkreettisemmin sitä, miten perhetyö voi tukea perhettä ja mitä se voi olla käytännössä. Seuraava otsikko (Liite 12) avaa enemmän omaohjaajan roolia perheiden kanssa työskentelyssä. Oppaassa kerrotaan omaohjaajan roolista ja velvollisuuksista. Omaohjaajan roolin avaamisen yhteydessä mainitaan myös yksikön muiden työntekijöiden roolista.

Oppaassa on yhtenä teemana, systeminen ajattelu työskentelyssä perheiden kanssa (Liite 13). Tämä nostettiin oppaaseen erityisesti sen ajankohtaisuuden ja toimeksiantajan toiveen mukaisesti. Systemisestä ajattelusta avataan perheille sitä, että työskentelyssä se tarkoittaa perheen tarkastelua kokonaisuutena, jonka osat vaikuttavat toisiinsa. Tässä osassa on monta nostoa haastattelusta, joita pidettiin tärkeänä. Näitä ovat esimerkiksi perheen oman tilanteensa asiantuntijuuden tunnistaminen sekä vahvistaminen ja luottamuksellisen suhteen rakentuminen. Haastattelussa pidettiin tärkeänä sitä, että perheet sitoutuisivat työskentelyyn, jotta muutos perheessä mahdollistuisi, jotta lapsen kotiin paluu olisi mahdollista. (Anonyymi ryhmähaastattelu 2024.)

Moniammatillisen tiimin ja monialaisen yhteistyön avaaminen oppaassa (Liite 14) on osa systemistä ajattelua. Sairaanhoidajan ja toimintaterapeutin osaamisen hyödyntäminen

perheiden kanssa tehtävässä työssä on tärkeää ja sen mahdollisuuden esiin nostaminen nähtiin tärkeänä sekä työntekijöiden että perheiden näkökulmasta. Oppaassa kerrotaan lyhyesti moniammatillisen tiimin jäsenten erilaisista työnkuvista ja siitä, miten moniammatillinen tiimi toimii arjessa perheiden hyväksi. Tässä yhteydessä mainitsen myös lapsen verkostojen kanssa tehtävästä yhteistyöstä, jonka avaaminen jäi ryhmähaastattelussa pieneksi, koska pääpaino oli perhetyöhön liittyen. Perhetyö on eri asia kuin perheiden kanssa tehtävä työ yksikön arjessa.

Viimeinen virallinen osio oppaassa ideoitiin oppaan rakennusvaiheessa. Siihen esiteltiin lastensuojelun perheille erilaisia tietolähteitä tai hyödyllisiä vinkkejä (Liite 15), esimerkiksi kirjallisuudesta tai vertaistuesta. Perheissä voi olla tilanne, että tietoa kaivattaisiin, mutta ei tiedetä mistä sitä saisi. Oppaaseen kasattiin monipuolisesti erilaisia perheitä koskevaa ajankohtaista materiaalia, joihin perheet voivat halutessaan tutustua tai joiden avulla perhe voi etsiä itselleen tarvittavaa tukea. Perheissä voi olla erilaisia oppijoita, joten erilaisista linkeistä ja vinkeistä voi olla hyötyä tietoa etsiessä, koska linkkien takaa löytyy videoita ja ääniraitoja, ei pelkästään tekstiä.

Lopuksi oppaassa lähteet (Liite 16 & 17), joita oppaan teorian kasaamiseksi hyödynnettiin. Nämä lisättiin, koska ajateltiin sen lisäävän oppaan luotettavuutta sekä tarjoaa perheille mahdollisuuden tutustua aiheisiin enemmän. Valmiin oppaan palautteessa (Liite 4 & 5) kysyttiin, pitävätkö työyhteisön jäsenet lähteiden näkymistä tärkeänä ja palaute oli selkeä. Lähteitä pidettiin tärkeänä, joten ne jäivät osaksi lopullista opasta.

Kehittämistyössä huomioitiin, että oppaan tulee olla ytimekäs sekä selkeä, jotta sen luettavuus ja käytettävyys pysyy mahdollisimman helppona. Konkreettinen tuotos on sähköisessä muodossa, jotta sen muokattavuus ja kehitettävyyden säilyminen. Opas toteutettiin konkreettisesti PowerPoint-ohjelmalla, koska näin pystyttiin takaamaan helppo muokattavuus ja käytettävyys. Tässä muodossa tiedosto on helppo jakaa sähköisesti perheille tai tulostaa tarvittaessa paperinen versio.

Valmiista oppaasta kerättiin palautetta työyhteisössä nimettömällä Forms-kyselyllä (Liite 4 & 5). Palautteessa ilmeni, että lopulliseen oppaaseen oltiin työyhteisössä tyytyväisiä ja se nähtiin asiakaslähtöisenä. Lopullisessa palautteessa ei ilmennyt tarpeita muutoksille, joten oppaan todettiin olevan valmis.

7 Opinnäytetyön arviointi

Opinnäytetyössä arvioin toiminnallisen kehittämistyön eri vaiheiden ja prosessin onnistumista, tavoitteiden saavuttamista, aikataulussa pysymistä sekä omaa oppimisprosessia. Arvioin prosessin aikaista yhteistyötä ja viestintää, jota olen toteuttanut toimeksiantajan ja ohjaavan

opettajan kanssa. Opinnäytetyön tekemiseen kuuluu, että arvioidaan omaa kirjoittamisen prosessia, kykyä tarkastella omaa tekstiä sekä päätöksiä kriittisesti ja kehittymistä asiantuntevaksi tekstin tekijäksi (Kostamo, Airaksinen & Vilkkä 2022, 65-66).

Opinnäytetyön lopputulosta voidaan arvioida oppaan hyödynnettävyyden ja vaikutusten perusteella. Opinnäytetyön loppuvaiheessa keräsin palautetta Forms-lomakkeella (liite 4 & 5) valmiista oppaasta. Opinnäytetyön lopputuloksen vaikutusta pystytään arvioimaan, jos toimeksiantaja ja työyhteisö kokevat lopullisen tuotoksen hyödylliseksi. Aikataulullisista syistä ei voida suorittaa tuotoksen vaikuttavuuden arviointia, koska yhteiskunnallisen hyödyn toteaminen on hidasta ja näkemyksellistä. (HUMAK 2024.) Valmiin oppaan palautteessa (Liite 4 & 5) tuli ilmi, että työyhteisössä koettiin oppaan olevan asiakaslähtöinen, visuaalinen sekä helppolukuinen. Yhteisössä koettiin, että oppaaseen oli saatu napakasti olennaiset asiat perhetyöstä ja sen teemoista. Palautteen perusteella voisi todeta, että työyhteisössä koetaan oppaan olevan hyödyllinen ajatellen perheitä.

Toiminnallisen kehittämistyön loppuvaiheessa arvioin mitä olisin voinut tehdä toisin, oppimaani ja miten työtä voisi kehittää jatkossa. Raportoin mahdolliset kehittämisisideat, joita saan palautteista ja niiden kautta pohdin omaa toimintaani prosessissa ja sen vaikutusta lopputulokseen. Arvioin kokonaisuudessaan prosessin, yhteistyön, tuotoksen sekä oman oppimisen. Lopullinen palaute toimeksiantajalta pyydettiin Laurean palautelomakkeella. (Kostamo, Airaksinen & Vilkkä 2022, 134-135.)

Tämä toiminnallinen kehittämistyö on ollut vaiheittaista etenemistä tavoitteiden ja aikataulujen mukaisesti alusta alkaen. Työ on edennyt loogisesti ja suunnitellusti koko prosessin ajan. Toiminnallisen kehittämistyön toteutusvaiheessa opinnäytetyön tekemisessä tapahtui muutos, joka vaikutti työn etenemiseen. Toteutusvaiheessa kahden ihmisen opinnäytetyö vaihtui yhden ihmisen tehtäväksi, opinnäytetyöparin jäädessä pois työskentelystä. Tässä kohtaa toiminnallisen kehittämistyön eteneminen vaati työn alkuperäisen suunnitelman ja aikataulutuksen tarkastelua uudelleen. Toiminnallisen kehittämistyön tekijänä päädyin jatkamaan työtä alkuperäisen suunnitelman mukaisesti. Asiasta tiedotettiin toimeksiantajaa, joka hyväksyi työn etenemisen.

Toiminnalliselle kehittämistyölle asetettu henkilökohtainen tavoite oman ammatillisuuden kehittymisestä sekä verkostoitumisesta saavutettiin. Työn prosessin aikana sain paljon lisätietoa perhetyöstä, jota hyödyntää omassa työssäni sosiaalihuollon mukaisessa perhetyössä. Prosessi on ollut ammatillisesti omaa identiteettiä tukeva sekä hyödyllistä erilaisten oivallusten ja näkökulmien pohtimista yhdessä toisten ammattilaisten kanssa. Opinnäytetyön tekeminen on lisännyt kykyäni pohtia omaa toimintaani suhteessa toisiin ihmisiin sekä asetettuihin tavoitteisiin. Toimeksiantajan kanssa tehty yhteistyö on tukenut omaa verkostoitumistani alalla.

Opas tehtiin alkuperäisen aikataulun ja suunnitelman mukaisesti ja toimeksiantajan toiveita kunnioittaen. Opas ei täytä visuaalisesti sitä, mitä tekijänä olisin toivonut, mutta opasta on mahdollista jatkokehittää ja muokata yksikössä. Opas on tarvittaessa muokattavissa ja hyödynnettävissä myös muissa Keusoten lastensuojelun yksiköissä, joissa tehdään perhetyötä. Oppaan helppo muokattavuus säilyy ja mahdollistaa helpon päivittämisen ajan saatossa ja mahdollisten tarpeiden muuttuessa.

8 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyötä tehtäessä huomioitiin toimintaa ja työtä koskevat eettiset periaatteet. Opinnäytetyön kaikissa vaiheissa kunnioitettiin toisten ihmisarvoa sekä itsemääräämisoikeutta. Työskentelyn aikana, etenkin ryhmähaastattelua tehdessä, huomioitiin jokaisen oikeus sananvapauteen ja yksityisyyteen. Haastattelua tehdessä panostettiin siihen, että kukaan ei ole raportissa tekstin kautta tunnistettavissa ja haastatteluun osallistujat pysyvät koko prosessin ajan nimettöminä. Haastattelussa syntyneet aineistot, kuten äänitetty materiaali, tuhotaan opinnäytetyön arvioimisen jälkeen, eikä sitä jaeta kolmansille osapuolille. Nämä asiat kerrottiin haastatteluun osallistuville etukäteen, jotta heillä oli riittävästi tietoa prosessista sekä tieto siitä, että heillä on oikeus kieltäytyä halutessaan haastatteluun osallistumisesta. Osallistujilta varmistettiin haastattelua ennen suullisesti halustaan osallistua haastatteluun ja kerrottiin, että osallistuessaan he antavat luvan käyttää saatua tietoa oppaan rakentamisessa ja raportissa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 7-8.)

Toiminnallisessa kehittämistyössä tavoitteiden asettamisessa pyrittiin olemaan rehellisiä ja huolellisia, jotta toimitaan mahdollisimman hyvin työelämälähtöisen kehittämistyön eettisten sääntöjen mukaisesti. Tämä takaa sen, että toiminnallisen kehittämistyön tuotos eli opas, on mahdollisimman hyvin käytännössä hyödynnettävissä. Toiminnalliseen kehittämistyöhön osallistuvien ihmisten on tiedettävä mihin he osallistuvat, mikä heidän roolinsa on ja mitä ollaan tekemässä. Tiedon jakamisella haluttiin varmistaa, että saatiin ryhmähaastatteluun osallistuneilta rehellisiä ja aitoja vastauksia. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 48.)

Eettisestä näkökulmasta pidettiin tärkeänä, että opinnäytetyön tekijänä olin tutustunut riittävästi haastateltavien työyhteisöön ja työhön etukäteen. Näin vältetään se, että työyhteisölle aiheutuisi tarpeetonta haittaa tai epäluottamusta haastattelijaa kohtaan. Oli tärkeää huomioida se, että haastatteluun osallistuville mahdollistettiin kysymykset mietityttävistä asioista ennen haastattelua. Työyhteisölle lähetettiin etukäteen tutkittavaksi haastattelun runko (Liite 1), aiheet ja kysymykset (Liite 2), jotta he tiesivät mihin osallistuvat. He saivat mahdollisuuden valmistautua haastatteluun etukäteen ja tiesivät miten sekä mihin heiltä saatua tietoa käytettäisiin. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 8-9.)

Opinnäytetyön toteutusvaiheen alussa haettiin Keusotelta opinnäytetyölupa sekä allekirjoitettiin salassapitosopimukset. Opinnäytetyölupaa varten allekirjoitettu salassapitosopimus koski erityisesti tietoja, joiden kautta yksittäiset henkilöt olisivat tunnistettavissa tai asiakkaita koskevia tietoja. Opinnäytetyön aikana huomioitiin se, että käytettiin julkisesti tiedossa olevia sähköpostiosoitteita, eli yksikön esihenkilön, kaikkeen viestintään. Tämä oli etukäteen yhdessä sovittu ja tällä varmistettiin se, että työntekijöiden henkilökohtaiset tiedot, kuten sähköpostiosoitteet, pysyivät salaisina eikä niiden kautta voida tunnistaa ryhmähaastatteluun tai yhteistyöhön osallistuneita henkilöitä. Palautekyselyt liittyen oppaaseen, tehtiin yksikön työyhteisölle nimettöminä, jotta kukaan ei ole tunnistettavissa palautteiden kautta.

Toiminnallisessa kehittämistyössä, etenkin ryhmähaastattelussa ja tuotoksessa eli oppaassa, pyrittiin noudattamaan sosiaalialan ammattietiikan keskeisiä periaatteita. Näitä periaatteita ovat esimerkiksi ihmisten oikeus ilmaista mielipiteitään ja ajatuksiaan, arvostava kohtaaminen ja vuorovaikutus, luottamus, itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen ja osallisuuden tukeminen, yhdenvertaisuus sekä syrjinnän estäminen ja erilaisuuden hyväksyminen. Ryhmähaastattelua, viestintää, yhteistyötä ja toiminnallista kehittämistyötä tehdessä tiedostettiin periaatteet ja niiden vaikutus työskentelyyn. Ammattieettisten periaatteiden mukaisesti työtä suunniteltaessa ja sen edetessä, huomioitiin ryhmähaastatteluun osallistuvien ja yhteistyökumppaneiden oikeudet. (Talentia 2022, 7.)

Toiminnallisessa kehittämistyössä pyrittiin huomioimaan se, että kaikilla työhön osallistuvilla oli mahdollisuus toimia omien arvojen, itsemääräämis- ja perusoikeuksien mukaan. Kaikkia kohdeltiin kunnioittavasti ja arvostavasti. Ryhmähaastattelussa annettiin mahdollisuus kieltäytyä osallistumasta tai olla vastaamatta niihin kysymyksiin, joihin ei halunnut. Haastattelussa kaikille annettiin tilaa ja mahdollisuus kertoa omia näkemyksiään, kokemuksiaan ja ajatuksiaan halutessaan. Haastattelussa ketään ei pakotettu mihinkään ja toimittiin kunnioittavasti toisiaan kohtaan. (Talentia 2022, 11-15.)

9 Pohdinta

Toiminnallinen kehittämistyö on ollut haastava prosessi, jonka aikana haasteita toivat mukanaan muuttuvat tilanteet. Työ alkoi parityönä, joka haastoi aikataulutusta ja työn etenemistä suunnitellusti, koska eritahtisuus ja kaksi erilaista kirjoittajaa pyrkivät tekemään mahdollisimman hyvän työn. Haasteet käytiin yhdessä läpi ja selvitettiin, jonka jälkeen tämä toiminnallinen kehittämistyö jatkui yksilötyönä. Tämä loi omat haasteensa työskentelyyn ja lisäsi painetta tekijää kohtaan, koska ryhmähaastattelu ja työ oli suunniteltu tehtäväksi kahdelle ihmiselle. Haasteista selvittiin, koska työ oli suunniteltu alusta asti hyvin ja tavoitteet olivat selkeät.

Työn etenemistä helpotti ennestään tuttu toimeksiantaja sekä työyhteisö, jolle toiminnallista kehittämistyötä tehtiin. Koko prosessin ajan hyödynnettiin ohjausta ja toimeksiantajan näkemyksiä tarpeen mukaan. Välipalaute ja ryhmähaastattelusta suullisesti saatu hyvä palaute jaksoivat motivoida työn loppuun saattamista. Koen yhteistyön toimeksiantajan ja ohjaavan opettajan kanssa olleen luontevaa ja tarkoituksen mukaista. Yhteyttä pidettiin pääsääntöisesti sähköpostilla ja tapaamiset järjestettiin tarpeen mukaan Teams-kanavalla.

Suunnitelmavaiheen toteuttaminen perusteellisesti ja hyvin, vaikutti toteutusvaiheessa työn etenemiseen ja helpotti työskentelyä yksin. Koen, että huomioin toimeksiantajan toiveet ja ajatukset työskentelyn kaikissa vaiheissa alusta loppuun asti. Suunnitelmavaiheessa huomioitiin toimeksiantajan toiveet ja tarpeet sekä toteutusvaiheessa tehty ryhmähaastattelu vahvasti tunnetta työn tarpeellisuudesta, haastattelussa esiin tulleiden haasteiden perusteella. Työyhteisöstä kerätty ja saatu välipalaute (Liite 3) loi uskoa siihen, että oppaasta tulisi mahdollisimman hyvin hyödynnettävä tuotos.

Toiminnallisen kehittämistyön vaikeimpana osuutena koin työn raportoinnin loogisesti. Haasteena tässä oli mielestäni se, että työssä oli monia vaiheita ja työn edetessä mieltä sekoitti muuttuvat tilanteet. Prosessin ajan pidin päiväkirjaa työn etenemisestä, ajatuksista ja oivalluksista. Ilman tätä, ajatukset eivät olisi raportointivaiheessa olleet enää mielessä eikä niihin olisi voinut palata mielen virkistämiseksi. Omien ajatusten läpikäynti helpotti työn vaikeinta osuutta. Työ oli monivaiheinen ja vaati selkeää suunnitelmaa, jotta opas ja raportti olisi mahdollista kasata selkeäksi. Tämän takia pyrin kirjoittamaan valmiiksi ensin oppaan ja sen jälkeen keskittymään raportin kirjoittamiseen.

Oppaan kasaaminen oli luontevaa ja koen saaneeni siihen hyvin olennaista ja ajankohtaista tietoa perheille. Oppaan visuaalisuuteen olisin halunnut panostaa enemmän, mutta tästä jouduin tinkimään ajan ollessa tiukoilla työn loppuvaiheessa. Päädyin panostamaan enemmän asian sisältöön kuin visuaalisuuteen ja koen päätöksen olleen oikea. Opas on jatkossa muokattavissa yksikössä tarvittaessa vastaamaan muuttuvia tarpeita ja päivittämistä varten. En ole aiemmin kasannut opasta, joten koen työn olleen kaikin puolin opettavainen kokemus. Palaute, jota oppaasta saatiin työyhteisössä, oli hyvää ja lisäsi tunnetta oppaan hyödynnettävyydestä. Perheohjaajana työskentelyyn, sain tätä opasta kasatessa myös ammatillisesti hyödyllistä tietoa, jota voin hyödyntää omassa työssäni. Oppaan jatkokehittämiseen heräsi ajatuksena erilaiset tavat oppia, kuten esimerkiksi videot ja podcastit, joissa voisi avata perhetyötä enemmän ja jakaa tarvittaessa perheille näin lisätietoa aiheesta. Kaikki eivät koe lukemista mieluisaksi, joten voisi olla hyvä tarjota vaihtoehtoisia tapoja saada sama informaatio.

En ollut aiemmin pitänyt ryhmähaastattelua yksin. Tämä tarjosi toiminnallisen kehittämistyön aikana itselleni suurimman onnistumisen kokemuksen. Kokemusta helpotti tutut ihmiset ja hyvin toteutettu selkeä suunnitelma sekä etukäteen mietityt kysymykset. Ryhmähaastattelun

koin antoisana, vuorovaikutteisena sekä rentona tilaisuutena. Keskustelua syntyi ja kaikkien mielipiteille ja ajatuksilla annettiin tilaa.

Arvioisin tämän opinnäytetyön olevan selkeä kokonaisuus, jossa näytän oman ammatillisuuteni sekä osaamiseni. Olen ollut työn teossa oma-aloitteinen, itseohjautuva sekä sinnikäs. Olen osoittanut prosessin edetessä joustavuutta sekä hyvää ongelmanratkaisukykyä nopeasti muuttuvissa tilanteissa. Pidän näitä kaikkia piirteitä vahvuuksina tulevalla uralla sosiaaalialalla.

Lähteet

- Aaltio, E. & Isokuortti, N. 2019. Systeemisen lastensuojelun toimintamallin ydinelementit. Viitattu 19.2.2024. [https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138967/Ty%c3%b6pa-
peri%2033%20Systeemisen%20lastensuojelun%20toimintamallin%20ydinelementit%20Aal-
tio%20ja%20Isokuortti_VALMIS.pdf?sequence=4&isAllowed=y](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138967/Ty%c3%b6pa-
peri%2033%20Systeemisen%20lastensuojelun%20toimintamallin%20ydinelementit%20Aal-
tio%20ja%20Isokuortti_VALMIS.pdf?sequence=4&isAllowed=y)
- A-klinikka 2024. Verkko-oppimisympäristö. Mikä suojaa lasta. Viitattu 20.2.2024. <https://amalia.pro/tuki/mika-suojaa-lasta>
- Araneva, M. Lapsen suojelu. 2016. Toteuttaminen ja päätöksenteko. Helsinki: Talentum pro.
- Enroos, R., Heino, T. & Pösö, T. 2016. Huostaanotto: lastensuojelun vaativin tehtävä. Tam-
pere: Vastapaino.
- Eronen, T. & Laakso, R. 2016. Lastensuojelun laitoshoidon kasvatukselliset ja kuntouttavat
orientaatiot ja niiden vaikuttavuus. Viitattu 19.2.2024. [https://www.jul-
kari.fi/bitstream/handle/10024/131499/URN_ISBN_978-952-302-780-0.pdf?sequence=1&isAl-
lowed=y](https://www.jul-
kari.fi/bitstream/handle/10024/131499/URN_ISBN_978-952-302-780-0.pdf?sequence=1&isAl-
lowed=y)
- Euroopan ihmisoikeussopimus 63/1999. [https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sops-
teksti/1999/19990063/19990063_2](https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sops-
teksti/1999/19990063/19990063_2)
- Heikkilä, A., Jokinen, P. & Nurmela, T. 2008. Tutkiva kehittäminen. Avaimia tutkimus- ja ke-
hittämishankkeisiin terveysalalla. 1 painos. WSOY Oppimateriaalit Oy.
- HUMAK 2024. Opinnäytetyöopas YAMK. Viitattu 24.1.2024. [https://hu-
mak.libguides.com/c.php?g=688355&p=4925418](https://hu-
mak.libguides.com/c.php?g=688355&p=4925418)
- Kananoja, A., Lähteinen, M. & Marjamäki, P. 2017. Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosa-
noma.
- Kasvun tuki 2021. Perheessä tapahtuvan lapsen kaltoinkohtelun riskiolojen tunnistaminen ja
puheeksi ottaminen. Viitattu 21.2.2024. [https://kasvuntuki.fi/aikakauslehti/julkaisut/paavi-
lainen/](https://kasvuntuki.fi/aikakauslehti/julkaisut/paavi-
lainen/)
- Keusote 2024a. Hyvinkään perhetukikeskus Kotirinne, kuntoutus- ja arviointiyksikkö. Viitattu
23.1.2024 [https://www.keusote.fi/palvelupaikat/hyvinkaan-perhetukikeskus-kotirinne-kun-
toutus-ja-arviointiyksikko/](https://www.keusote.fi/palvelupaikat/hyvinkaan-perhetukikeskus-kotirinne-kun-
toutus-ja-arviointiyksikko/)
- Kivelä, N., Liukkonen, T. & Niemi, A. 2015. Kasvun ja hoidon osaaja. Helsinki: Sanoma Pro.
- Kostamo, P., Airaksinen, T. & Vilkkä, H. 2022. Kirjoita itsesi asiantuntijaksi. Opas toiminnalli-
seen opinnäytetyöhön. Helsinki: Art House.
- Kostilainen, H. & Nieminen, A. 2018. Sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmia ja mahdollisuuksia.
Viitattu 12.2.2024. [https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/141721/Diak_Ty-
oelama_13_verkko.pdf?sequence=4&isAllowed=y](https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/141721/Diak_Ty-
oelama_13_verkko.pdf?sequence=4&isAllowed=y)

Lapsiasiavaltuutettu 2019. Lapsiasiavaltuutetun lausunto eduskunnan perustuslakivaliokunnalle eduskunnan oikeusasiamiehen kertomuksesta vuodelta 2019. Viitattu 27.2.2024.

https://lapsiasia.fi/-/laps_lausunto_pev_lastensuojelu

Lastensuojelulaki 417/2007. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Lastensuojelun Keskusliitto 2024. Sijaishuolto. Viitattu 7.5.2024. <https://www.lastensuojelu.info/lastensuojelu/sijaishuolto/>

Mieli 2022. Suojatekijät vahvistavat, riskitekijät heikentävät mielenterveyttä. Viitattu 20.2.2024. <https://mieli.fi/vahvista-mielenterveyttasi/mita-mielenterveys-on/suojatekijat-vahvistavat-riskitekijat-heikentavat-mielenterveytta/>

Mönkkönen, K., Kekoni, T. & Pehkonen, A. 2019. Moniammatillinen yhteistyö. Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Gaudeamus.

Nousiainen, K., Petrelius, P. & Yliruka, L. 2016. Puheista tekoihin! Ylisukupolvisten ongelmien ehkäiseminen lastensuojelussa ja perhe- ja sosiaalipalveluissa. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130733/ty%c3%b62016_20_Puheista%20tekoihin_WEB.23.6.16.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2014. Kehittämistyön menetelmät. Helsinki: Sanoma Pro.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2015. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro. E-kirja.

Pitkänen, M. Vastuun paikka! Vanhempien tukeminen lapsen huostaanotossa. Soccan ja Heikki Waris-instituutin julkaisusarja nro 26. Yliopistopaino. Viitattu 14.2.2024.

https://www.socca.fi/files/1404/Vastuun_paikka!_Vanhempien_tukeminen_lapsen_huostaanotossa.pdf

Räty, T. 2023. Lastensuojelulaki. Käytäntö ja soveltaminen. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Rönkkö, L. & Rytönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOYpro Oy.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Viitattu 22.4.2024. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_3.html

Santaharju, T. 2024. Lastensuojeluilmoituksissa poikkeuskasvu viime vuonna: joka kuudenesta 13-15-vuotiaasta tehtiin ilmoitus. Yle. Viitattu 7.5.2024. <https://yle.fi/a/74-20086620>

Sinkkonen, J. 2018. Kiintymyssuhteet elämänkaareissa. Helsinki: Duodecim.

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>

Suomen perustuslaki 731/1999. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Talentia 2022. Arki, arvot ja etiikka - Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Viitattu 5.5.2024. <https://talentia.lukusali.fi/index.html#/reader/4fb08bf6-d9e1-11ed-bdad-00155d64030a>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2024a. Lastensuojelu 2023. Viitattu 7.5.2024. <https://thl.fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/lapset-nuoret-ja-perheet/lastensuojelu/lastensuojelu>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2024b. Perhetyö ja tehostettu perhetyö. Viitattu 7.2.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-avohuolto/lastensuojelun-avohuollon-tukitoimet/perhetyo-ja-tehostettu-perhetyo>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2024c. Turvallisuus kotiin annettavissa palveluissa. Viitattu 19.2.2024. <https://thl.fi/aiheet/ikaantyminen/muuttuvat-vanhuspalvelut/kotihoito/turvallisuus-kotiin-annettavissa-palveluissa>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2024d. Systeminen toimintamalli lastensuojelussa. Viitattu 23.1.2024. <https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/kehittyvat-kaytannot/systeminen-toimintamalli-lastensuojelussa>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2024e. Dialogisuus ammattilaisen ja perheen välillä. Viitattu 8.2.2024. <https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/kehittyvat-kaytannot/dialogiset-toimintavat/dialogisuus-ammattilaisen-ja-perheen-valilla>

Terveyskylä 2023. Mistä on kyse, kun puhutaan voimavaroista? Viitattu 12.2.2024. <https://www.terveyskyla.fi/kuntoutumistalo/kuntoutujalle/oma-hyvinvointi/opas-omien-voimavarojen-tunnistamiseen-ja-vahvistamiseen/mist%C3%A4-on-kyse-kun-puhutaan-voimavaroista>

Tietoarkisto 2024. Litterointi. Viitattu 21.2.2024. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-prosessi/litterointi/>

Timonen-Kallio, E., Yliruka, L. & Närhi, P. 2017. Lastensuojelun terapeuttisen laitospedagogian mallinnus. Viitattu 1.3.2024. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/132319/Tyo%cc%88paperi_2017_23_netiti%20%282%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Turkka, H. & Saarholm, J. 2023. Lasten ja nuorten rikokset. Opas ennaltaehkäisyyn ja rikoskierteiden katkaisuun. Jyväskylä: PS-kustannus.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Viitattu 2.2.2024. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf

Viinikka, A. 2014. Mentalisaatio perheiden kohtaamisessa. Tampere: Mannerheimin Lastensuojeluliitto.

Vilén, M., Leppämäki, P. & Ekström, L. 2008. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. 3. uudistettu painos. Helsinki: WSOY.

Vilka, H. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Julkaisemattomat lähteet

Anonyymi ryhmähaastattelu 9.4.2024. Keusote, Kotirinteen kuntoutus- ja arviointiyksikkö. Hyvinkää.

Keusote 2024b. Kotirinteen kuntoutus- ja arviointiyksikön tilastot 2022 & 2023. Viitattu 4.5.2024. Hyvinkää.

Liitteet

Liite 1: Haastattelukutsu	36
Liite 2: Haastattelukysymykset	37
Liite 3: Välipalautte oppaasta	38
Liite 4: Palaute valmiista oppaasta osa 1	39
Liite 5: Palaute valmiista oppaasta osa 2	40
Liite 6: Oppaan kansi.....	41
Liite 7: Oppaan sisällysluettelo.....	42
Liite 8: Oppaan johdanto	43
Liite 9: Opas: Mitä perhetyö on? osa 1.....	44
Liite 10: Opas: Mitä perhetyö on? osa 2	45
Liite 11: Opas: Perhetyö oppaan tukena	46
Liite 12: Opas: Systeminen työtapa perhetyössä	47
Liite 13: Opas: Moniammatillinen tiimi sekä monialainen yhteistyö	48
Liite 14: Opas: Muuta hyödyllistä tietoa perheille	49
Liite 15: Oppaan lähteet osa 1.....	50
Liite 16: Oppaan lähteet osa 2.....	51

Liite 1: Haastattelukutsu

Tervetuloa ryhmähaastatteluun!

Järjestämme työyhteisössänne ryhmähaastattelun
opinnäytetyötämme varten!

Kutsumme teidät keskustelemaan kanssamme perhetyöstä,
jota opinnäytetyömme käsittelee.

Haastattelussa keskustelemme Kotirinteessä tehtävästä
perhetyöstä, sen sisällöistä, menetelmistä ja
toimintatavoista sekä systeemisestä työtoteesta.

Haluamme luoda oppaan, joka sisällöltään tukee
vanhempien sitoutumista perhetyöhön sekä antaa heille
tietoa perhetyöstä ja sen mahdollisuuksista! Siihen
tarvitsemme teidän työntekijöiden kokemuksia,
näkemyksiä ja ajatuksia!

Osallistumalla haastatteluun annat luvan käyttää siinä
saatua tietoa opinnäytetyössä. Osallistuminen on
vapaaehtoista!

Opinnäytetyö tullaan julkaisemaan Theseuksessa.

Työssä emme tule jakamaan tietoa asiakkaista tai
tunnistettavasti haastateltavista. Haastattelu tullaan
nauhoittamaan puhelimen ääninauhurilla ja
haastateltavien yksityisyyttä suojellaan siten, että nauhaa
ei anneta kuunteluun kolmansille osapuolille. Nauhat
tullaan tuhoamaan opinnäytetyön valmistumisen jälkeen.

Lisätietoa haastattelusta saatte halutessanne kysellä
meiltä! Ottakaa rohkeasti yhteyttä, jos mieltä askarruttaa
jokin haastatteluun liittyvä asia!

Marjut Virtanen marjut.virtanen@student.laurea.fi tai

Nea Krigsholm nea.krigsholm@student.laurea.fi tai

Liite 2: Haastattelukysymykset

Alustavat haastattelukysymykset

Mitä perhetyö on yksikössä käytännössä? Miksi sitä on tärkeää tehdä?

Mitä perheiden olisi tärkeää tietää perhetyöstä ja sen mahdollisuuksista sekä tavoitteista? Entä työtavoista, menetelmistä ja perhetyön sisällöstä?

Miten koet oman roolisi työntekijänä perhetyössä? Mitä perheiden olisi siitä hyvä tietää?

Miten kuvailisit systeemisen työtteen ohjaavan työtäsi perheiden kanssa? Mitä toivoisit perheiden tietävän systeemisydestä?

Miten yksikössä hyödynnetään moniammatillisuutta ja monialaista yhteistyötä perheiden kanssa työskentelyssä?

Mitkä ovat perhetyön haasteita tai ongelmakohtia, joihin ajattelette, että oppaalla voitaisiin vaikuttaa? Miten?

Mitä työntekijänä toivot perheeltä työskentelyn aikana? Miten voisimme oppaalla edistää perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä?

Mitkä kolme teemaa nostaisit perhetyön näkökulmista tärkeimmiksi avata perheille oppaassa? Miksi juuri nämä?

Liite 3: Välipalaute oppaasta

1. Tutki oppaan sisällysluetteloa. Onko siinä mielestäsi olennaiset asiat yksikön perhetyöstä?

[Lisätietoja](#)

● Kyllä	2
● Ei	0
● En osaa sanoa	0

2. Jos sisällysluettelosta puuttuu mielestäsi jotakin, mitä se olisi?

[Lisätietoja](#)

● Ei puutu mitään	2
● Lisäisin... (Kirjoita ehdotuksesi k...	0
● Poistaisin... (Kirjoita kohtaan Mu...	0
● Muu	0

3. Tähän voit kirjoittaa, jos oppaaseen liittyen mielessä on jokin ehdotus, palaute, kommentti tms.

0

Vastaukset

Uusimmat vastaukset

4. Kerro halutessasi palautetta ryhmähaastattelusta! Esimerkiksi, miten kuvailisit haastattelun etenemistä ja sujumista, kuulluksi tulemistä, mielipiteesi huomioimista jne.

1 Vastaukset

ID ↑	Nimi	Vastaukset
1	anonymous	Sujui hyvin. Jokaisella oli tila puhua ja teemoittelut oli riittävän "avoimia", että ne eivät johdatelleet myöskään liikaa.

Liite 4: Palaute valmiista oppaasta osa 1

1. Tutustu oppaan johdantoon. Onko siinä mielestäsi riittävästi ja oikeaa tietoa johdattelemaan lukija aiheeseen?

[Lisätietoja](#)

☒	Kyllä	2
☐	Ei	0
☐	Lisäisin/muokkaisin... Mitä?	0
☐	Muu	0

2. Tutustu otsikon 2 & 3 sisältöön. Onko niissä mielestäsi riittävästi ja oikeaa tietoa perhetyöstä?

[Lisätietoja](#)

☒	Kyllä	2
☐	Ei	0
☐	Lisäisin/muokkaisin... Mitä?	0
☐	Muu	0

3. Tutustu otsikkoon 4. Onko siinä mielestäsi riittävästi ja oikeaa tietoa kertomaan perheille omaohjaajan työskentelystä perheen kanssa?

[Lisätietoja](#)

☒	Kyllä	2
☐	Ei	0
☐	Lisäisin/muokkaisin... Mitä?	0
☐	Muu	0

4. Tutustu otsikkoon 5. Onko siinä mielestäsi riittävästi ja olennaista tietoa systemisestä työtteesta perhetyössä?

[Lisätietoja](#)

☒	Kyllä	2
☐	Ei	0
☐	Lisäisin/muokkaisin... Mitä?	0
☐	Muu	0

Liite 5: Palaute valmiista oppaasta osa 2

5. Tutustu otsikkoon 6. Onko siinä mielestäsi riittävästi ja olennaista tietoa moniammatillisesta tiimistä ja monialaisesta yhteistyöstä perheille?

Lisätietoja

● Kyllä	1
● Ei	0
● Lisäisin/muokkaisin... Mitä?	0
● Muu	1

6. Tutustu otsikkoon 7. Onko tämä osio mielestäsi oppaassa tärkeä ja olennainen?

Lisätietoja

● Kyllä	2
● Ei	0
● Lisäisin/muokkaisin... Mitä?	0
● Muu	0

7. Viimeisena oppaassa on nähtävissä lähteet. Pidätkö tärkeänä, että ne sisältyvät oppaaseen?

Lisätietoja

● Kyllä	2
● Ei	0

8. Kiitos yhteistyöstä! Tässä tilaa vapaalle kommentoinnille oppaasta tai yhteistyöstä opinnäytetyön tekijän kanssa.

2 Vastaukset

1	anonymous	Visuaalinen ja napakka, helppolukuinen
2	anonymous	Oppaassa osiot on avattu sopivissa mittakaavoissa ajatellen perheen mahdollisesta näkökulmasta, jossa koko perhetyö terminä ja siihen liittyvät alakäsitteet voivat olla täysin vieraita. Osiot on avattu tarpeeksi napakasti, jotta mahdollisen "uuden informaation" tulvaan ei huku. Tärkeimmät pointit on saatu kuitenkin sisällytettyä ja jopa tavalla, joka voi perhettä motivoida ottamaan osaa työskentelyyn. Opas kaikinensa on perheen näkökulmasta "inhimillinen" enkä ajattele sen olevan luotaan työntävä. Tähän vaikuttaa nimenomaan sopiva napakkuus teemojen avaamisessa. Ps. Ei tehnyt pahaa työntekijällekään lukaista opasta läpi. :) Kiitos ja tsempti loppurutistukseen!

Liite 6: Oppaan kansi

Liite 7: Oppaan sisällysluettelo

Perhetyön opas perheille

1. Johdanto
2. Mitä perhetyö on?
3. Perhetyö perheen tukena
4. Omaohjaajan rooli perheen kanssa työskentelyssä
5. Systeeminen ajattelu perhetyössä
6. Moniammatillinen tiimi ja monialainen yhteistyö perheen verkostojen kanssa
7. Muuta hyödyllistä tietoa perheille
8. Lähteet

Tämä opas on tehty osana opinnäytetyötä yhteistyössä Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen, Kotirinteen kuntoutus- ja arviointiyksikön kanssa.

Tekijä: Marjut Virtanen

2024

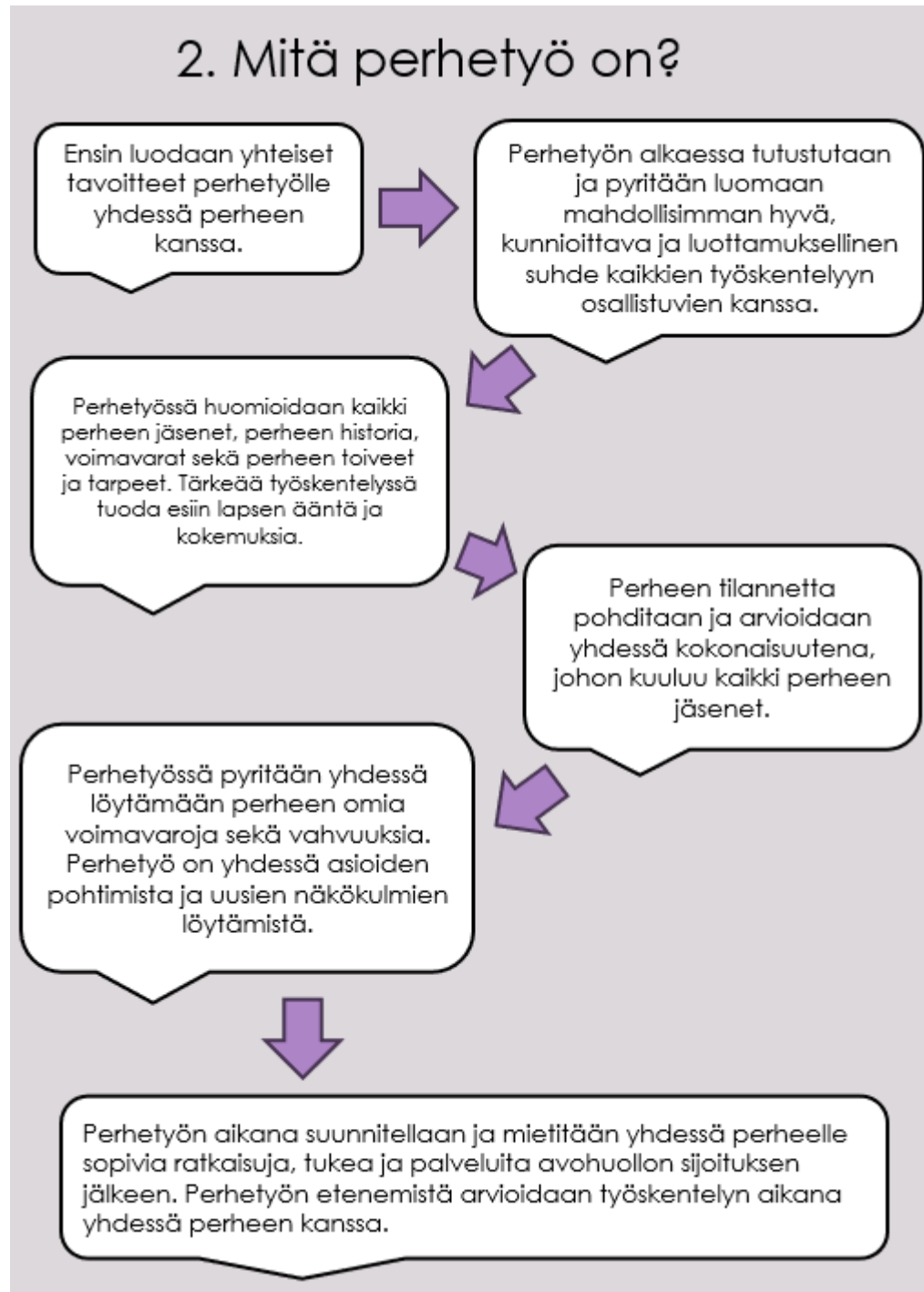
Liite 8: Oppaan johdanto

1. Johdanto

- Lastensuojelulain (2007/417) 2§:n mukaan lapsen vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista, turvallisuudesta ja terveydestä. Samassa kohdassa mainitaan lastensuojelun velvollisuudesta tukea ja auttaa vanhempia tämän vastuun toteutumisessa riittäväillä ja tarvittavilla palveluilla.
- Lastensuojelulain (2007/412) 37§:n mukaan lapsi voidaan sijoittaa avohuollon sijoituksena yhteistyössä perheen kanssa. Avohuollon sijoituksen edellytyksenä on tarve arvioida lapsen ja perheen tuen tarpeita, lapsen kuntouttaminen tai lapsen huolenpidon järjestäminen väliaikaisesti esimerkiksi huoltajan sairauden takia.
- Oppaassa avataan Kotirinteen kuntoutus- ja arviointiyksikössä sijoitettuna olevien lasten perheiden kanssa tehtävää perhetyötä. Oppaan lopussa on lukuvinkkejä ja linkkejä, joista perheet voivat tarvittaessa hakea lisätietoa.

Jokaisella sijoitettuna olevan lapsen perheellä on oikeus perhetyöhön.

Liite 9: Opas: Mitä perhetyö on? osa 1

2. Mitä perhetyö on?

Perhetyöhön kuuluu kotikäynnit, jotka toteutetaan aina sovitusti ja tavoitteiden mukaisesti. On tärkeää tutustua perheen ja lapsen omaan ympäristöön ja arkeen kotona.

Perhetyössä tapaamiset sovitaan yhdessä perheen tarpeiden mukaan. Tapaamisia voidaan toteuttaa erilaisin kokoonpanoin, kuten vanhempi ja lapsi tai vanhemmat yhdessä.

Perhetyön tapaamiset ovat perhettä varten ja tapaamisille perheet voivat toivoa aiheita, joita pitävät tärkeänä käsitellä yhdessä.

3. Perhetyö perheen tukena

Perhetyö on perhettä varten. Perheen kanssa pysähdytään pohtimaan mennyttä, nykyhetkeä ja jatkoa.

Perhetyö on yhdessä tekemistä ja ratkaisujen etsimistä sekä pyrkimystä löytää erilaisia näkökulmia.

Perhetyö mahdollistaa perheen voimavarojen pohtimista ja vahvistamista perheen omien oivallusten kautta.

Perhetyössä voidaan yhdessä käydä läpi tilanteita ja haasteita sekä pohtia niihin erilaisia tapoja toimia.

Perhetyö voi olla käytännössä erilaisten tehtävien hyödyntämistä tai keskustelua esimerkiksi:

- perheen jäsenten erilaisista toimintatavoista ja miten ne vaikuttavat toisiin perheen jäseniin
- vanhemmuudesta
- vanhempien kasvatusnäkemyksistä
- perheenjäsenten keskinäisistä väleistä ja vuorovaikutuksesta
- lasten erilaisista ja yksilöllisistä tarpeista
- mistä tahansa asiasta mikä perheessä on siinä hetkessä tärkeää

Liite 12: Opas: Systeminen työtapa perhetyössä

5. Systeminen työtapa perhetyössä

Perhe on oman tilanteensa paras asiantuntija ja vanhemmat tuntevat lapsensa parhaiten → perheen tärkeä osallistua perhetyöhön, jotta saadaan riittävästi oikeaa tietoa lapsesta ja perheen tilanteesta.

Systemiseen ajatteluun kuuluu näkemys siitä, että perhe on kokonaisuus, jonka jäsenten väliset suhteet vaikuttavat koko perheeseen.

Perhetyössä on tärkeää tutustua perheen jäsenten historiaan, kokemuksiin ja ajatuksiin, jotta voidaan yhdessä pohtia niiden vaikutusta nykyhetkeen.

Systemisessä perhetyössä ensisijainen tavoite on luoda luottamuksellinen, avoin ja kunnioittava suhde perheeseen. Luottamuksellinen suhde mahdollistaa perheen elämän hahmottamisen kokonaisuutena sekä vaikeiden asioiden ja tunteiden läpikäymistä yhdessä.

Systemisen työtavan avulla pyritään työskentelemään lapsen ja aikuisten välisen ymmärryksen lisääntymiseksi sekä perheen sisäisten suhteiden parantumiseksi, jonka kautta mahdollistuu koko perheen hyvinvoinnin lisääntyminen.

Liite 13: Opas: Moniammatillinen tiimi sekä monialainen yhteistyö

6. Moniammatillinen tiimi sekä monialainen yhteistyö perheen verkostojen kanssa

Yksikössä työskentelee sairaanhoitaja, joka tarvittaessa osallistuu perheiden kanssa tehtävään työhön. Perheet voivat olla sairaanhoitajaan yhteydessä lapsen terveyteen liittyvissä asioissa.

Yksikössä työskentelee toimintaterapeutti, joka osallistuu perheiden kanssa tehtävään työhön tarvittaessa. Toimintaterapeutti tarvittaessa arvioi lapsen toiminnanohjausta ja toimintakykyä.

Yksikön moniammatillinen tiimi tekee yhteistyötä arjessa lasten ja perheiden hyväksi. Tiimi yhdessä suunnittelee yksikön arkea ja työskentelyä lasten kanssa. Kaikki työntekijät osallistuvat lasten kasvun ja kehityksen tukemiseen sekä perushoittoon.

Pääsääntöisesti lapsen omaohjaajat tekevät yhteistyötä lapsen asioissa verkostojen kanssa. Näitä voivat olla esimerkiksi koulu, terveydenhuolto, nuorisosema tai lapsen läheiset. Omaohjaajat osallistuvat lapseen liittyviin palavereihin tai hoitoneuvotteluihin. Näihin voivat tarvittaessa osallistua myös yksikön muut työntekijät.

Liite 14: Opas: Muuta hyödyllistä tietoa perheille

7. Muuta hyödyllistä tietoa perheille

LUKUVINKKEJÄ

- ADHD-lapsen toiveet ja tarpeet – Opas vanhemmille hyvään ja onnistuneeseen arkeen ja elämään. Kirjoittaja Sharon Saline. Julkaistu 2023.
- Kun lapsi satuttaa – Opas perheille. <https://kvps.fi/wp-content/uploads/2024/01/Kun-lapsi-satuttaa-opas-perheille.pdf>
- Teinin mieli: opi ymmärtämään nuorta. Kirjoittajat Leea Mattila ja Janna Manninen. Julkaistu 2024.
- Vahva vanhemmuus – Kuinka löytää hyvä itsestään ja lapsestaan. Kirjoittaja Becky Kennedy. Julkaistu 2024.
- Peace! – Selviytymisopas nuorten vanhemmille. Kirjoittaja Katja Myllyviita. Julkaistu 2024.
- ADHD-liiton Arki toimimaan –opas. <https://adhd-liitto.fi/wp-content/uploads/2023/04/Arki-toimimaan-opas-web.pdf>

VERTAISTUKEA TAI MUUTA HYÖDYLLISTÄ TIETOA

- Kasvatus- ja perheneuvonta Ry eli Kasper, jossa on lisätietoa lastensuojelusta. He tarjoavat myös vertaistukea vanhemmille.
<https://suomenkasper.fi/lastensuojelu/>
- Mannerheimin Lastensuojeluliiton sivut, jossa on tarjolla paljon hyödyllistä tietoa perheille sekä sivustolta löytyy vanhempainpuhelin ja chat –palvelut.
<https://www.mll.fi/>
- Mielenterveystalo.fi tarjoaa tietoa aikuisten, lasten ja nuorten haasteista. Sivustolla on omahoito-ohjelmia esimerkiksi nuoren masennukseen tai parisuhteeseen liittyen, joiden avulla voi saada lisätietoa itseään koskettavasta aiheesta.
<https://www.mielenterveystalo.fi/fi/omahoito>
- MIELI Ry tarjoaa paljon lisätietoa hyvinvoinnista. Siellä puhutaan myös erilaisista palveluista, joista voi saada tukea.
<https://mieli.fi/tukea-ja-apua/>

Liite 15: Oppaan lähteet osa 1

8. LÄHTEET:

- Aaltio, E. & Isokuorffi, N. 2019. Systemisen lastensuojelun toimintamallin ydinelementit.
<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138967/Ty%c3%b6pa%20peri%2033%20Systemisen%20lastensuojelun%20toimintamallin%20ydinelementit%20Aaltio%20ja%20Isokuorffi%20VALMIS.pdf?sequence=4&isAllowed=y>
- Anonyymi ryhmähaastattelu 2024. Kotirinne kuntoutus- ja arviointiyksikkö.
- Kivelä, N., Liukkonen, T. & Niemi, A. 2015. Kasvun ja hoidon osaaja. Helsinki: Sanoma Pro.
- Lastensuojelulaki 417/2007
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L7P37>
- Mönkkönen, K., Kekoni, T. & Pehkonen, A. 2019. Moniammatillinen yhteistyö. Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Gaudeamus.
- Sinkkonen, J. 2018. Kiintymyssuhteet elämänkaareissa. Helsinki: Duodecim.
- THL 2023. Sijoitus avohuollon tukitoimena.
<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-avohuolto/sijoitus-avohuollon-tukitoimena>
- THL 2024. Dialogisuus ammattilaisen ja perheen välillä.
<https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/kehittyvat-kaytannot/dialogiset-toimintavat/dialogisuus-ammattilaisen-ja-perheen-valilla>
- THL 2024. Systeminen toimintamalli lastensuojelussa.
<https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/kehittyvat-kaytannot/systeminen-toimintamalli-lastensuojelussa>
- THL 2024. Perhetyö ja tehostettu perhetyö.
<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-avohuolto/lastensuojelun-avohuollon-tukitoimet/perhetyo-ja-tehostettu-perhetyo>

Liite 16: Oppaan lähteet osa 2

8. LÄHTEET

- Timonen-Kallio, E., Yliruka, L. & Närhi, P. 2017. Lastensuojelun terapeuttisen laitospäätutuksen mallinnus.
<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/132319/Tyo%cc%88p%20aperi%202022%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Turkka, H. & Saarholm, J. 2023. Lasten ja nuorten rikokset. Opas ennaltaehkäisyyn ja rikoskier-teiden katkaisuun. Jyväskylä: PS-kustannus.